

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Franci BAČAR

**ZAZNAVE VEČNAMENSKOSTI KMETIJSTVA MED
PREBIVALCI NA OBMOČJU OBČINE NOVO
MESTO**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Franci BAČAR

**ZAZNAVE VEČNAMENSKOSTI KMETIJSTVA MED PREBIVALCI
NA OBMOČJU OBČINE NOVO MESTO**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**UNDERSTANDINGS OF MULTIFUNCTIONALITY OF
AGRICULTURE AMONG THE RESIDENTS OF MUNICIPALITY
NOVO MESTO**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2013

Diplomsko delo je zaključek univerzitetnega študija agronomije. Opravljeno je bilo na Oddelku za agronomijo, Katedri za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora ter ekonomiko in razvoj podeželja.

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorico diplomskega dela imenovala izr. prof. dr. Majdo Černič Istenič in somentorico izr. prof. dr. Marino Pintar.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Franc Batič
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Majda Černič Istenič
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Marina Pintar
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Andrej Udovč
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za agronomijo

Datum:

Delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddal v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Franci Bačar

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UDK 631.11:316.334.55:502.131.1(043.2)
KG	večnamensko kmetijstvo/raba zemljišča/trajnostni razvoj/anketa/sonaravno kmetijstvo/sociologija podeželja
KK	AGRIS F01/E50
AV	BAČAR, Franci
SA	ČERNIČ ISTENIČ, Majda (mentor)/PINTAR, Marina (somentor)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI	2013
IN	ZAZNAVE VEČNAMENSKOSTI KMETIJSTVA MED PREBIVALCI NA OBMOČJU OBČINE NOVO MESTO
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	XI, 39 str., 17 pregl., 5 sl., 2 pril., 35 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	V diplomski nalogi obravnavamo, kako kmečko in nekmečko prebivalstvo v občini Novo mesto zaznava večnamenskost kmetijstva. Po razlagi glavnih pojmov, kot sta trajnostni razvoj in večnamensko kmetijstvo, smo naredili kratek pregled slovenske poosamosvojitvene kmetijske politike v povezavi z večnamenskostjo kmetijstva. Nadaljevali smo s pregledom ključnih točk nacionalnega strateškega razvoja podeželja 2007–2013 in z vplivom majhnosti kmetij na večnamenskost kmetijstva. Sestavili smo vprašalnika za kmečko in nekmečko prebivalstvo in izvedli anketo. Ugotovili smo, da lahko funkcije večnamenskega kmetijstva razdelimo v najbolj prepoznane funkcije, to so ohranjanje kulturne krajine, ohranjanje kulturne dediščine, zagotavljanje zdravja ljudi; dobro prepoznane funkcije, to so varovanje naravnih virov, izboljšanje kakovosti tal, oskrba z varno hrano, izboljšanje kakovosti zraka, vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere; slabo prepoznane funkcije, to sta zagotavljanje prostora za rekreacijo, izboljšanje kakovosti zraka, in funkcije, kjer se anketiranci, ki živijo na kmetiji, in anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, najbolj razlikujejo, to so biotska raznovrstnost, poseljenost podeželja, vpliv kmetijstva na rabo zemljišč, kmetijstvo in izobraževalna funkcija.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND Dn
 DC UDC 631.11:316.334.55:502.131.1(043.2)
 CX multifunctional agriculture/land use/sustainability/ rural
 development/survey/sustainable agriculture
 CC AGRIS F01/E50
 AU BAČAR, Franci
 AA ČERNIČ ISTENIČ, Majda (supervisor)/PINTAR, Marina (cosupervisor)
 PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
 PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
 PY 2013
 TI UNDERSTANDINGS OF MULTIFUNCTIONALITY OF AGRICULTURE
 AMONG THE RESIDENTS OF MUNICIPALITY NOVO MESTO
 DT Graduation Thesis (University studies)
 NO XI, 39 p., 17 tab., 5 fig., 2 ann., 35 ref.
 LA sl
 AL sl/en
 AB The thesis discusses how rural and nonrural population in municipality of Novo mesto understands multifunctionality of agriculture. After explaining the key concepts such as sustainable development and multifunctional agriculture we did a brief overview of Slovenian post-independence agricultural policy in relation to multifunctionality of agriculture. We continued to review the key points of the National Strategic Rural Development Plan 2007-2013 and the impact of small farms on multifunctional agriculture. We have put together a questionnaire for the rural and nonrural population and conducted a survey. We found out, that functions of multifunctional agriculture can be divided in best recognized functions, namely the preservation of cultural landscapes, preservation of cultural heritage, ensuring human health; well-recognized function, namely the protection of natural resources, improvement of soil quality, food safety, improving air quality, the impact of agriculture on the socio-economic conditions; poorly recognized functions, namely providing space for recreation, improving air quality and functions where rural and nonrural population differentiate at most distinguished, namely biodiversity, settling of rural landscapes, the impact of agriculture on land use, agriculture and educational function.

KAZALO VSEBINE

		str.
	Ključna dokumentacijska informacija	III
	Key words documentation	IV
	Kazalo vsebine	V
	Kazalo preglednic	VIII
	Kazalo slik	IX
	Okrajšave in simboli	X
	Kazalo prilog	XI
1	UVOD	1
1.1	OPREDELITEV PROBLEMA	1
1.2	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	1
2	PREGLED OBJAV	2
2.1	TRAJNOSTNI RAZVOJ	2
2.2	VEČNAMENSKOST KMETIJSTVA	4
2.2.1	Nekaj za namene pričujoče diplomske naloge najbolj relevantnih definicij večnamenskosti kmetijstva	6
2.3	PREGLED SLOVENSKE KMETIJSKE POLITIKE V POVEZAVI Z VEČNAMENSKOSTJO PO OSAMOSVOJITVI	8
2.3.1	Obdobje uveljavljanja strategije razvoja slovenskega kmetijstva (1991–1998)	9
2.3.2	Obdobje izvajanja reforme kmetijske politike (1999-2003)	10
2.3.3	Obdobje včlanitve in polnopravnega članstva v EU (2004–2007)	12
2.4	NACIONALNI STRATEŠKI NAČRT RAZVOJA PODEŽELJA 2007–2013	14
2.5	VPLIV MAJHNOSTI SLOVENSКИH KMETIJ NA VEČNAMENSKOST KMETIJSTVA	15
2.5.1	Velikostna struktura kmetij	15
3	MATERIALI IN METODE	17
3.1	IZBOR ANKETIRANCEV IN OBLIKOVANJE VPRAŠALNIKOV	17
3.2	ANALIZA PODATKOV	17
4	REZULTATI	18
4.1	OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH	18
4.1.1	Struktura anketirancev po spolu, starosti in izobrazbi ter	

	(ne)bivanju na kmetiji	18
4.1.2	Struktura anketirancev, ki ne živijo na kmetiji, po statusu in tipu naselja	18
4.1.3	Struktura anketirancev, ki živijo na kmetiji, glede na velikost kmetije, način kmetovanja in socio-ekonomski tip kmetije	19
4.2	PREGLED REZULTATOV ANKETIRANCEV, KI ŽIVIJO NA KMETIJI	19
4.3	PREGLED REZULTATOV ANKETIRANCEV, KI NE ŽIVIJO NA KMETIJI	21
4.4	PRIMERJAVA MED ANKETIRANCI, KI ŽIVIJO NA KMETIJI, IN ANKETIRANCI, KI NE ŽIVIJO NA KMETIJI	23
4.4.1	Najbolj prepoznane funkcije	23
4.4.1.1	Ohranjanje kulturne krajine	23
4.4.1.2	Ohranjanje kulturne dediščine	24
4.4.1.3	Zagotavljanje zdravja v občini Novo mesto	24
4.4.2	Srednje dobro prepoznane funkcije	25
4.4.2.1	Varovanje naravnih virov v občini Novo mesto	25
4.4.2.2	Izboljšanje kakovosti tal v občini Novo mesto	25
4.4.2.3	Oskrba z varno hrano v občini Novo mesto	25
4.4.2.4	Izboljšanje kakovosti zraka v občini Novo mesto	26
4.4.2.5	Vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere v občini Novo mesto	26
4.4.3	Slabo prepoznane funkcije	26
4.4.3.1	Zagotavljanje prostora za rekreacijo v občini Novo mesto	27
4.4.3.2	Izboljšanje kakovosti vode v občini Novo mesto	27
4.4.4	Funkcije, kjer se anketiranci, ki živijo na kmetiji, najbolj razlikujejo od anketirancev, ki ne živijo na kmetiji	27
4.4.4.1	Biotska raznovrstnost na območju občine Novo mesto	28
4.4.4.2	Poseljenost podeželja na območju občine Novo mesto	28
4.4.4.3	Vpliv kmetijstva na rabo zemljišč v občini Novo mesto	28
4.4.4.4	Kmetijstvo in izobraževalna funkcija v občini Novo mesto	29
5	RAZPRAVA IN ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	31
5.1	RAZPRAVA	31
5.1.1	Anketiranci, ki živijo na kmetiji	32
5.1.2	Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji	33

5.2	ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	33
6	POVZETEK	35
7	VIRI	37
	ZAHVALA	
	PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

Pregl. 1	Struktura anketirancev po spolu, starosti in doseženi izobrazbi, Novo mesto, 2012 (N = 100)	18
Pregl. 2	Struktura anketirancev, ki ne živijo na kmetiji, Novo mesto, 2012 (N = 50)	19
Pregl. 3	Struktura anketirancev, ki živijo na kmetiji, glede na velikost kmetije, način kmetovanja in socio- ekonomski tip kmetije, Novo mesto, 2012 (N = 50)	19
Pregl. 4	Mnenja anketirancev, ki živijo na kmetiji, o pomenu kmetijstva pri zagotavljanju večnamenskosti kmetijstva, Novo mesto, 2012 (N = 50)	20
Pregl. 5	Mnenja anketirancev, ki ne živijo na kmetiji, o pomenu kmetijstva pri zagotavljanju večnamenskosti kmetijstva, Novo mesto, 2012 (N = 50)	22
Pregl. 6	Vloga kmetijstva pri ohranjanju kulturne krajine v občini Novo mesto, 2012	24
Pregl. 7	Vloga kmetijstva pri ohranjanju kulturne dediščine v občini Novo mesto, 2012	24
Pregl. 8	Vloga kmetijstva pri zagotavljanju zdravja v občini Novo mesto, 2012	24
Pregl. 9	Vloga kmetijstva pri Varovanju naravnih virov v občini Novo mesto, 2012	25
Pregl. 10	Vloga kmetijstva pri izboljšanju kakovosti tal v občini Novo mesto, 2012	25
Pregl. 11	Vloga kmetijstva pri oskrbi z varno hrano v občini Novo mesto, 2012	26
Pregl. 12	Vloga kmetijstva pri izboljšanju kakovosti zraka v občini Novo mesto, 2012	26
Pregl. 13	Vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere v občini Novo mesto, 2012	26
Pregl. 14	Vloga kmetijstva pri zagotavljanju prostora za rekreacijo v občini Novo mesto, 2012	27
Pregl. 15	Vpliv kmetijstva na izboljšanje kakovosti vode v občini Novo mesto, 2012	27
Pregl. 16	Vpliv kmetijstva na biotsko raznovrstnost v občini Novo mesto, 2012	28
Pregl. 17	Vpliv kmetijstva na poseljenost podeželja v občini Novo mesto, 2012	28

KAZALO SLIK

Sl. 1	Shema trajnostnega razvoja (Dreo, 2007)	3
Sl. 2	Trije tipi večnamenskosti, prikazani na različnih prostorskih in kronoloških nivojih (Brandt in Vejre, 2004)	7
Sl. 3	Ocena anketirancev, ki živijo na kmetiji, o pomenu kmetijstva pri zagotavljanju večnamenskosti kmetijstva	21
Sl. 4	Pregled povprečnih ocen, ki so jih anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, namenili posameznim vidikom večnamenskosti kmetijstva, Novo mesto, 2012 (N = 50)	23
Sl. 5	Primerjava med anketiranci, ki živijo na kmetiji, in anketiranci, ki ne živijo na kmetiji	30

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

OMD	območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost
SKOP	Slovenski kmetijsko-okoljski program
EPD	enotni programski dokument
NSNRP	nacionalni strateški načrt razvoja podeželja
LAS	lokalna akcijska skupina

KAZALO PRILOG

- Priloga A: Anketni vprašalnik za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Priloga B: Anketni vprašalnik za anketirance, ki živijo na kmetiji

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Na podeželskih območjih večinoma prevladuje kmetijska raba zemljišč. Zato je vpliv kmetijstva na rabo zemljišč tako izrazit, kot je pomemben tudi njegov vpliv na sociološke in ekonomske značilnosti proučevanega območja. Za stabilen in trajnostni razvoj kmetijstva je zato nujno treba oceniti tako vpliv kmetijstva na okolje kakor tudi na socialno-ekonomsko situacijo v dani regiji. V nedavni preteklosti sta se povečala pomena večnamenskosti in intenzivnosti rabe zemljišč v vseh pogledih izkoriščanja. Trenutna raba kmetijskih zemljišč tako presega samo pridelavo kmetijsko-živilskih izdelkov in vključuje tudi rekreacijo, izobrazbo, ohranjanje okolja, razvoj infrastrukture ipd. Na ta način podeželska območja postajajo protiutež mestnemu okolju. Namen diplomske naloge je ugotoviti, v kakšni meri se večnamenskosti kmetijstva zavedajo prebivalci na območju Novega mesta.

1.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANA

V kolikšni meri prebivalci v okolici Novega mesta zaznavajo večnamenskost kmetijstva?

V kolikšni meri se prebivalci v okolici Novega mesta zavedajo priložnosti, ki jim jih večnamensko kmetijstvo ponuja?

Katerih funkcij kmetijstva se zavedajo kmetje?

Katerih funkcij kmetijstva se zavedajo nekmetje?

2 PREGLED OBJAV

Varna hrana je ena od osnovnih potreb človeštva. In na to potrebo odgovarja kmetijstvo, za katerega lahko trdimo, da je gospodarska dejavnost posebnega družbenega pomena. Poleg zagotavljanja varne hrane pa ima kmetijstvo številne druge pomembne funkcije in zagotavlja neblagovne dobrine. Vpliv na kakovost voda, tal, zraka in biotsko raznovrstnost spada pod okoljsko funkcijo kmetijstva. Nesporen je tudi vpliv kmetijstva na podobo kulturne krajine in njene estetske ter naravne vrednosti. Prav tako kmetijstvo s svojo proizvodnjo hrane pomembno vpliva na zdravje ljudi, z gospodarsko in socialno vlogo pa prispeva k vitalnosti in poseljenosti podeželja. Če bi poskusili vse zgoraj naštete vloge združiti v en izraz, bi bil najprimernejši trajnostno kmetijstvo. Ta večnamenska vloga kmetijstva je v slovenski in evropski javnosti dobro uveljavljena. Globalizacija svetovnega gospodarstva, rastoče število prebivalstva in vpliv podnebnih sprememb so največji izzivi, s katerimi se bo moralo kmetijstvo soočiti v prihodnosti. Zagotoviti večnamensko vlogo kmetijstva in hkrati uspešno odgovoriti na izzive, ki se pojavljajo, ne bo mogoče zgolj z uveljavitvijo tržnih zakonitosti (Resolucija o strateških ..., 2011).

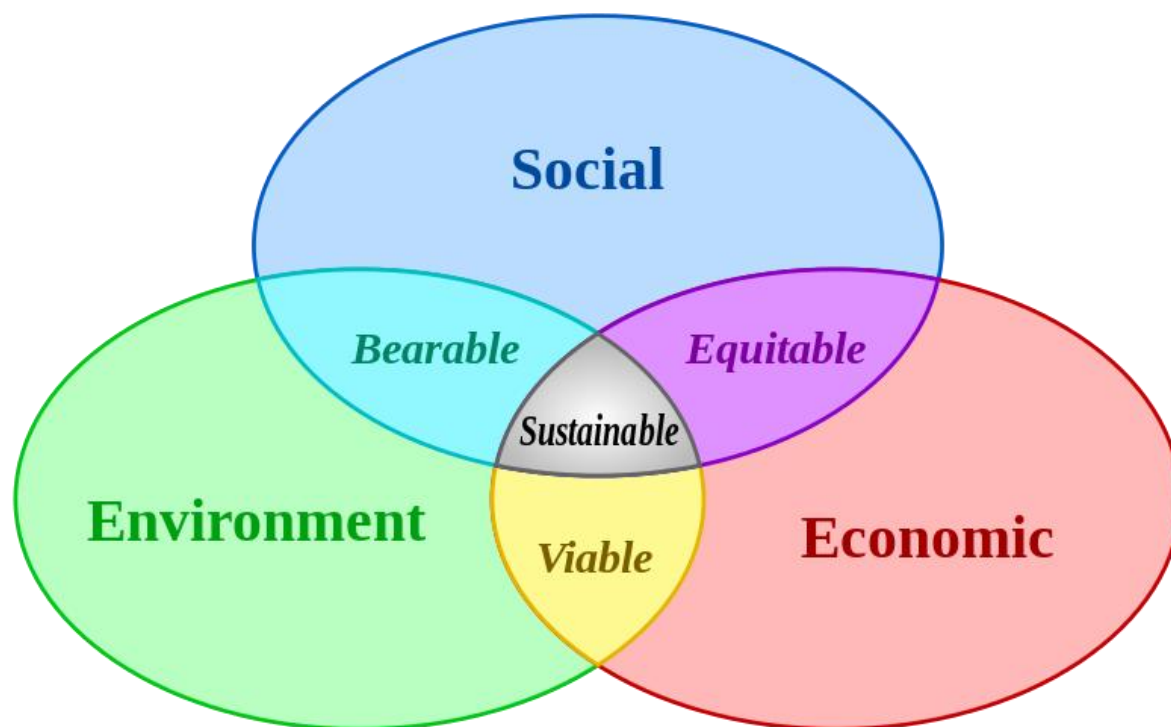
2.1 TRAJNOSTNI RAZVOJ

Trajnostni razvoj zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozili možnosti prihodnih rodov, da zadovoljijo svoje potrebe (WCED, 1987). Baker in sod. (1997) razlagajo, da omenjena definicija upošteva potrebe prihodnjih generacij v oblikovanju in uresničevanju sodobnih politik ter medgeneracijsko enakost.

Kot pravi Seljak (2001), je trajnostni razvoj uravnoteženost gospodarskega, socialnega in okoljskega področja, pri čemur so gibanja na vseh treh področjih usklajena in nobeno od njih nima privilegija, da bi onemogočalo ali celo zmanjševalo raven razvoja na drugih dveh. Vsaka dimenzija trajnostnega razvoja ima svoja vodila in cilje. Ekonomski in socialni razvoj ter varstvo okolja so sicer samostojne kategorije, vendar z zasledovanjem svojih ciljev posredno vplivajo druga na drugo ter tako le medsebojno uravnotežene predstavljajo okvir trajnostnega razvoja.

Kot je razvidno iz sheme 1, trajnostni razvoj enakopravno obravnava vse tri sestavine ekonomskega razvoja:

- gospodarstvo (rast v kvantitativnem in kvalitativnem smislu),
- družba (dobro delovanje javnih inštitucij, socialna stabilnost, pravičnost in vključenost),
- okolje (stabilen ekosistem, zdravo okolje, razvoj okolja).



Slika 1: Shema trajnostnega razvoja (Dreo, 2007)

Lampič (2005) trdi, da se z vidika udejanjanja okoljskega razvoja Slovenije na področju kmetijstva na eni strani soočamo z nadaljevanjem intenziviranja in specializacijo kmetijstva (na kmetijsko najprimernejših območjih prodnih ravnin in deloma terciarnega gričevja), hkrati pa se povečuje število ekoloških in integriranih pridelovalcev ter delež ekološko obdelanih zemljišč. Strategija razvoja kmetijstva držav EU je predvsem v novih članicah posebno pozornost posvetila oblikovanju in uvajanju kmetijsko-okoljskih ukrepov. Odkar so leta 1992 pričeli finančno podpirati okoljsko ustrežnejše in biološki pestrosti naklonjene kmetijske prakse, kmetijska politika v ospredje vse bolj postavlja vlogo kmetijstva in kmetov, ki jo imajo pri zagotavljanju okoljskih storitev. V zadnjem programskem obdobju so za države članice EU kmetijsko-okoljski ukrepi edina skupina ukrepov, ki je obvezna v okviru izvajanja programov razvoja podeželja (Lampič, 2005).

Lampič nadalje trdi tudi, da se kljub na začetku devetdesetih let 20. stoletja reformirani kmetijski politiki v pretežnem delu Evrope že dlje časa soočajo s problemi izrazito negativnih vplivov kmetijstva na okolje, v prvi vrsti prav na kakovost naravnih virov (vode, tal), biološko raznovrstnost in obsežne spremembe v krajini. In prav spremembe tako v okoljski kot kmetijski zakonodaji predstavljajo odzive družbe na aktualno, ponekod že alarmantno stanje v okolju (Lampič, 2005).

Države z razvitim tržnim gospodarstvom, ki uveljavljajo zasnove večnamenskega kmetijstva, v njem vidijo osnovo, na kateri bo mogoče skleniti novo pogodbo med kmetijstvom in družbo, ki bo omogočala večjo kakovost življenja celotnega prebivalstva.

Pri tem so pomembna naslednja dejstva (Vadnal, 2001):

- kmetje, ki so pod vse večjim gospodarskim pritiskom (konkurenčni pritiski, nezaupljivost porabnikov), so prisiljeni iskati nove načine rabe razpoložljivih kmetijskih virov;
- tržno tekmovanje marginalizira velike skupine ljudi in obsežna območja, kar povečuje pomen tradicionalne vloge kmetijstva pri ohranjanju družbenega ravnotežja;
- informacijska družba podeželju ponuja nove priložnosti za endogeno rast in zagotavljanje novih delovnih mest na področju osebnih storitev in proizvodnje nematerialnih dobrin, ki izboljšujejo kakovost življenja in omogočajo uveljavljanje lastne identitete lokalnih skupnosti.

Razmere v Sloveniji niso nič drugačne. Vse večja konkurenčnost na trgu kmetijskih pridelkov vodi v marginalizacijo ljudi, virov in območij (Vadnal, 2001).

2.2 VEČNAMENSKOST KMETIJSTVA

V razpravi o proizvodnih in neproizvodnih dobrinah kmetijstva se je treba zavedati, da te pogosto nastopajo v okviru enega samega proizvodnega sistema. Čeprav nekatere od teh dobrin niso nujno rezultat kmetijske proizvodnje (npr. poseljenost, zaposlenost na podeželju), pa si po drugi strani ne moremo predstavljati kmetijske proizvodnje, ki ne bi imela mnogovrstnih (proizvodnih in neproizvodnih) dobrin. Mnogovrstnost dobrin kmetijstva postane še lažje razumljiva ob upoštevanju dejstva, da je proizvodni proces v kmetijstvu neposredno povezan z ekosistemi, v katerih se odvija, ter prostorom, delom in kapitalom, ki ga uporablja (Juvančič in Erjavec, 2005). Ravno zaradi te mnogovrstnosti dobrin in njihovega vpliva na oblikovanje krajine, ohranjanje naravnih virov, ohranjanje kulturne krajine se je začel uporabljati pojem multifunkcionalno ali večnamensko kmetijstvo.

Leta 1992 se je na konferenci v Riu de Janeiru prvič pojavil pojem večnamenskost kmetijstva. Leta 1997 je EU ministrstvo za kmetijstvo večnamenskost kmetijstva formuliralo kot komponento evropskega agrarnega modela. Prvo širšo mednarodno obravnavo pa si je pojem večnamenskost kmetijstva prislužil marca 1998 na ministrskem srečanju OECD, kjer so v kmetijskem sektorju odprli do takrat na mednarodni ravni redko omenjeno poglavje večnamenskost kmetijstva. Pojem se je v začetku pojavljal v povezavi s ohranjanjem krajine in varstvom naravnih virov, predvsem na odročnih območjih. Dandanes pa na večnamenskosti kmetijstva slonijo nekatere politične usmeritve, večnamenski karakter pa se pripisuje celotnemu sektorju kmetijstva.

Večnamensko kmetijstvo se je izoblikovalo kot posledica štirih, v takratnem času prevladujočih trendov (Losch, 2004):

- Prvi od teh trendov je bil naraščanje negativnih eksternalij takrat obstoječega produktivnega modela kmetijstva. Ta je sicer omogočil izjemno povečanje

učinkovitosti in produktivnosti, a je hkrati zelo slabo upravljal z naravnimi viri (npr. težave z onesnaženji ali erozijo), povečeval je stroške skladiščenja prekomerno proizvedenih dobrin in zmanjševal stopnjo zaposlenosti med kmetijskim prebivalstvom.

- Drugi trend je bilo povečanje okoljske ozaveščenosti. Tematika je prišla v ospredje med naftno krizo v 70. letih prejšnjega stoletja in vse skupaj je privedlo do globalnega dialoga, ki je prinesel rezultate na konferencah v Riu in Koyotu.
- Tretji trend predstavljajo vse glasnejše zahteve po varni oskrbi s hrano. Te se zelo okrepijo s pojavom modernih bolezni, kot je bolezen norih krav. Ravno širitev te bolezni lepo pokaže zgrešenost masovne pridelave, poceni hrane in na maksimiranju dobička temelječega modela pridelave hrane.
- Četrty trend se je na podlagi prvih treh pojavil v državah z veliko kupno močjo. Pojavile so se zahteve po kakovosti in sledljivosti izdelkov, kar je pripeljalo do postopne segmentacije živilskih trgov in številnih zaščitnih ukrepov.

Program razvoja podeželja Republike Slovenije 2007 ocenjuje vpliv kmetijstva in gozdarstva na stanje naravnih virov v Sloveniji kot zmeren, samo stanje naravnih virov pa za sorazmerno ugodno. Program izpostavlja posebej močno izraženo večnamenskost kmetijstva in gozdarstva. To gre pripisati raznolikosti naravnih virov in krajinskih tipov v Sloveniji.

Vadnal (2001) pravi, da kmetijstvo danes opravlja tri ključne, medsebojno povezane naloge: okoljsko, gospodarsko in socialno. Zasnova večnamenskosti kmetijstva omogoča razumevanje njihove potencialne sinergije in bilance učinkov (pozitivnih in negativnih), ki so potrebni za trajnostni razvoj kmetijstva in podeželja. Relativni pomen vsake od nalog je odvisen od strateške izbire na lokalni in nacionalni ravni, zato so v središču razvoja večnamenskega kmetijstva socialna struktura in institucije. Evropska unija in z njo tudi Slovenija v okviru večnamenskega kmetijstva poudarjata predvsem okoljsko in deloma tudi socialno funkcijo kmetijstva. Gospodarska narava dejavnosti pa je izrazito podcenjena. Od tod enostransko poudarjanje pozitivnih in spregledovanje negativnih zunanjih učinkov kmetijstva, pripisovanje kmetijstvu edinstveno vlogo pri obnavljanju posebnih vrednosti oziroma vrednot in nepripravljenost na soočanje z zmožnostmi in prispevki drugih dejavnosti na tem področju (Vadnal, 2001). Zasnova večnamenskosti kmetijstva opozarja, da kmetijstvo lahko ponuja zelo različne dobrine: tržne in javne. Zato danes tako priljubljeno poudarjanje ponudbe javnih dobrin ne sme zavreti razvoja ponudbe tržnih dobrin, ki pa niso samo pridelki, temveč tudi storitve. Razvoj kmečkega turizma kaže, da se kmetje dobro znajdejo v storitvenem sektorju.

2.2.1 Nekaj za namene pričujoče diplomske naloge najbolj relevantnih definicij večnamenskosti kmetijstva

Definicija večnamenskosti v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (2005): »vèčnaménski - a -o prid. (ě-ě), ki se nanaša na več namenov: večnamenski prostor; stavba bo večnamenska«.

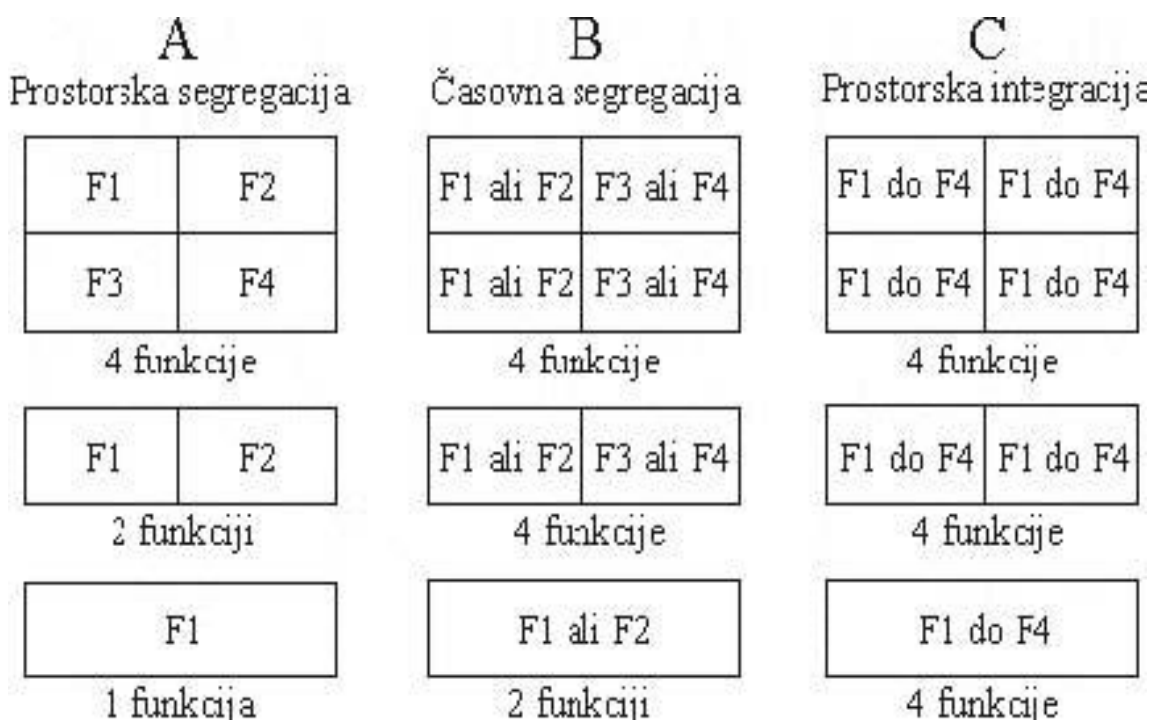
Lagendijk in Wissershof (1999, cit. po Rietveld in Rodenburg, 2003) menita, da mora biti izpolnjen vsaj eden od spodnjih kriterijev, da lahko govorimo o večnamenskosti:

1. intenziviranje rabe tal;
2. prepletanje različnih rab tal, to je raba istega prostora za različne funkcije;
3. uporaba tretje dimenzije prostora, to je raba podzemnega prostora poleg površinskega;
4. uporaba četrte dimenzije prostora, to je raba istega prostora za različne funkcije znotraj določenega časovnega okvira.

Brandt in Vejre (2004) sta večnamenskost opredelila na precej podoben način, in sicer s prostorskega vidika določata vsaj tri različne osnovne tipe:

- A) večnamenskost kot prostorska kombinacija ločenih prostorskih enot z različnimi (mono)funkcijami (prostorska segregacija);
- B) večnamenskost kot različne funkcije na isti prostorski enoti, vendar časovno ločene, pogosto v določenih ciklih (časovna segregacija);
- C) večnamenskost kot integracija različnih funkcij na isti prostorski enoti (ali prekrivajočih se prostorskih enotah) ob istem času (prostorska integracija ali prava večnamenskost).

Pri zgornji opredelitvi velja poudariti, da večnamenskost tipa A – prostorska segregacija – izgine, če približamo merilo. V tem primeru na najbolj podrobnem krajinskem nivoju (ekotip) ostane samo ena funkcija – monofunkcionalnost. Prostorska integracija – večnamenskost tipa C – pa ostane konstantna ne glede na merilo opazovanja (Brandt in Vejre, 2004).



Slika 2: Trije tipi večnamenskosti, prikazani na različnih prostorskih in kronoloških nivojih (Brandt in Vejre, 2004)

Pri večnamenskosti tipa A in B gre pogosto za rezultat povezav in konfliktov med različnimi funkcijami, ki se bodo lahko uporabljale ali rešile le s prostorsko (A) ali časovno (B) segregacijo. Resnična integracija različnih funkcij v času in prostoru je tako pripisana zgolj tipu C. Znotraj vseh treh tipov bo vedno obstajala interakcija med različnimi funkcionalnimi enotami, zato bo jasno sliko med temi tipi večnamenskosti verjetno težko uvesti v praksi.

Brandt in Vejre trdita, da »bo celo v ekstremnem primeru striktno prostorske segregacije rabe zemljišč 'prava' večnamenskost na najnižjem nivoju prisotna okoli funkcionalnih mej, pogosto kot konflikt, ki spremeni časovno strukturo ali krajinsko heterogenost v pomemben vidik krajinske večnamenskosti. Četudi je določena prostorska segregacija prisotna v vseh primerih, je jasno, da resnična večnamenskost okoli mej narašča s količino mej med dvema funkcijama«. Iz te trditve sledi, da je sredstvo za prostorsko obravnavo večnamenskosti lahko tudi ekoton kot meja ali prehod med dvema ekosistemoma (Brandt in Vejre, 2004).

Ker je Slovenija ena od članic Evropske unije, pa je po mnenju Bedrača in Cundra (2005) za nas najbolj relevantna definicija, ki jo z evropskim modelom kmetijstva zagovarja EU. Gre za večsektorski koncept, kjer razvijanje in diverzifikacija gospodarskih dejavnosti vodita k ustvarjanju novih delovnih mest in virov dohodka ter kmetijstvu priznavata večnamensko vlogo na podeželju. Ta mora družbi zagotavljati proizvodne in neproizvodne dobrine.

V veliki meri se med seboj povezane funkcije kmetijstva v prostoru delijo na (Bedrač in Cunder, 2005):

- Pridelovalno funkcijo – pridelava hrane in surovin za predelavo je osnovna naloga kmetijstva, ki naj zagotavlja prehransko varnost ter preskrbo z varno ter kakovostno hrano po sprejemljivih cenah.
- Okoljsko funkcijo – kmetijstvo je poleg gozdarstva vedno upravljalo največji delež podeželskega prostora in prispevalo k trajnostni rabi naravnih virov, ohranjanju biotske raznovrstnosti, videzu kulturne krajine ter naravne in kulturne dediščine, ki se je na podeželju oblikovala skozi stoletja.
- Socialno funkcijo – poseljenost podeželja in uravnotežen prostorski razvoj na celotni površini države je ena od razvojnih prioritet. Na oddaljenih in odročnih območjih je kmetijska dejavnost še vedno generator razvoja, saj primanjkuje drugih zaposlitvenih možnosti. Nadaljevanje kmetijske pridelave in razvoj novih dejavnosti na kmetiji ali izven nje prispevajo k ohranjanju poseljenosti in zaposlenosti prebivalstva teh območij.

Juvančič in Erjavec (2005) trdita, da se najpogosteje navedene neproizvodne dobrine kmetijstva nanašajo na:

- vpliv na oblikovanje krajine in njeno dostopnost,
- vpliv na ohranjenost naravnih virov in biološko raznovrstnost,
- prispevek k prehranski varnosti,
- skrb za dobro počutje domačih živali in
- prispevek h kulturnemu in zgodovinskemu izročilu.

Vse te funkcije najpogosteje opisujemo s skovanko večnamensko kmetijstvo (Juvančič in Erjavec, 2005).

2.3 PREGLED SLOVENSKE KMETIJSKE POLITIKE V POVEZAVI Z VEČNAMENSKOSTJO PO OSAMOSVOJITVI

V agrarnih družbah je kmetijstvo pomembno vplivalo na družbeno in gospodarsko življenje na podeželju. Vpliv se je začel zmanjševati s pojavom industrializacije, kar je povzročilo splošno zaostajanje podeželja. Te razmere so postopno pripeljale do oblikovanja programov in politik z namenom celovito pospešiti razvoj podeželskih območij. Tu se je začel pojavljati nov razširjen pogled na kmetijstvo, ki se mu je poleg gospodarske funkcije začelo pripisovati tudi ekološko, prostorsko-poselitveno, kulturno in socialno. Zaradi takšnega koncepta večnamenskosti so se pojavile težnje po enakovredni umestitvi kmetijstva v razvojne načrte na lokalni, regionalni in državni ravni (Kerbler, 2006). V tem poglavju želimo osvetliti vključevanje večnamenskosti v slovensko kmetijsko politiko od osamosvojitve dalje.

2.3.1 Obdobje uveljavljanja strategije razvoja slovenskega kmetijstva (1991–1998)

Leta 1990 so določili območja z omejenimi dejavniki za kmetovanje, kar je bilo izhodišče za prve diferencirane subvencije v kmetijstvu. Ta območja so obsegala 80,6 % zemljišč in 40,5 % prebivalcev. Vključevala so gričevnato-hribovita območja, gorsko-višinska območja in strme kmetije, kraška in druga območja (Markeš in Juvančič, 1997). Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območji, ki je bil sprejet leta 1990, pa je nove oblike razvojnih spodbud usmeril neposredno v podeželski prostor (Kovačič, 1997). Demografsko ogrožena območja so bila geografsko zaokrožena podeželska območja, območja, ki so opredeljena kot hribovska oziroma gorsko-višinska, območja v desetkilometerskem pasu ob državnih mejah, torej območja s šibkim demografskim razvojem, postaranim prebivalstvom in omejenimi naravnimi dejavniki za kmetijstvo (Ravbar, 2000). Glavna cilja zakona sta bila ohranjanje poseljenosti in gospodarska revitalizacija teh območij.

Naslednji pomembnejši korak vzpostavljanja lastne in samostojne kmetijske politike je Zakon o finančnih intervencijah v kmetijstvo, proizvodnjo in ponudbo hrane iz leta 1991. Zakon je uvedel spremembe pri opredelitvi neposrednih uporabnikov proračunskih sredstev, hkrati s tem pa je spremenil tudi vlogo kmetijstva v družbi (Bedrač in Cunder, 2005). Njegov osnovni namen je bil zagotavljati primerno in uravnoteženo ponudbo živil na trgu.

V strategiji razvoja slovenskega kmetijstva (v nadaljevanju strategija) so bile poleg proizvodnje funkcije prvič uradno poudarjene tudi druge, eko-socialne funkcije kmetijstva (Markeš in Juvančič, 1997). Gre torej za programski dokument, v katerem se je slovenska kmetijska politika prvič jasno opredelila za večnamenski koncept razvoja (Bedrač in Cunder, 2005). Kot ugotavljajo v dokumentu Kmetijstvo in prostorski razvoj Slovenije – zasnova, je strategija postavila širše narodnogospodarske interese (poseljenost, obdelanost in kulturni videz krajine, ekološka sprejemljivost) pred pridelavo hrane. Strategija je imela nekaj prednosti in nekaj pomanjkljivosti (Kmetijstvo ..., 2002):

Prednosti:

- proizvodne sposobnosti zemljišč za kmetijstvo se ohranjajo
- prizadevanje za nezmanjševanje poseljenosti podeželja
- prizadevanja za ohranjanje kulturne krajine
- ekološka sprejemljivost pridelovalnih postopkov

Pomanjkljivosti:

- povečevanje državnih intervencij v pridelavo hrane
- ohranjanje podeželja lahko pomeni tudi ohranjanje tradicionalnih tehnologij pridelave in siljenje prebivalcev v način življenja, ki ga morda ne želijo
- zanemarjanje davčnih ukrepov

Strategija na prvo mesto postavlja potrebo po stabilni pridelavi kakovostne in čim cenejše hrane ter zagotavljanje prehranske varnosti, saj, kot trdi Osterc (1991), je le narod, ki je prehranjen, politično samostojen in se ga ne da zaslužniti, če tega noče. Kmetijstvo je poleg pridelave hrane dobilo tudi pomembno prostorsko, okoljsko in socialno vlogo. V tem

smislu je v Strategiji kot eden od razvojnih scenarijev predstavljen tudi eko-socialni koncept razvoja kmetijstva, ki postavlja poseljenost, obdelanost kulturne krajine in ekološko sprejemljivost pred produkcijsko funkcijo kmetijstva. Značilnosti takega kmetijstva so zmerna intenzivnost, uravnotežena prehranska bilanca in obdelanost vse kmetijske zemlje, ki ob ekološki sprejemljivosti zagotavlja pridelavo kakovostne hrane. Ta koncept kaže zeleno smer razvoja slovenskega kmetijstva in hkrati poudarja, da so za zagotavljanje vseh teh funkcij potrebni aktivna vloga države in razpoložljiva, razmeroma velika finančna sredstva (Bedrač in Cunder, 2005).

Za realizacijo oblikovanih ciljev je strategija ponudila tri potencialne scenarije, pri čemur je kot najprimernejšega prepoznala scenarij 3, ki postavlja uresničevanje širših narodno-gospodarskih interesov (poseljenost, obdelanost in kulturni videz krajine, ekološka sprejemljivost) pred produkcijske interese kmetijstva.

Koncept večnamenskega kmetijstva je mogoče zaslediti tudi v izvedbenem dokumentu strategije, to je v programu nalog in aktivnosti za izvajanje strategije razvoja slovenskega kmetijstva v obdobju 1994–1996. Ukrepi, ki so se v tem obdobju izvajali na podlagi uredb o finančnih intervencijah v kmetijstvo, so bili razdeljeni na finančne intervencije za ohranjanje in razvoj kmetijstva ter pridelavo hrane in intervencije za celostno urejanje podeželja in obnovo vasi (Bedrač in Cunder, 2005).

V začetnem poosamosvojitvenem obdobju, ko so se ukvarjali s posestno strukturo slovenskih kmetij, je bilo sprejetih kar nekaj zakonov. Zakon o denacionalizaciji (1991) in Zakon o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic (1994) sta uredila reprivatizacijo zemljišč, ki jih je poddržavila Jugoslavija. Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (1995) preprečuje drobitev zaščitenih kmetij. Njegov namen je izrazito večnamenski, saj naj bi ustvarjal možnost za ohranitev in krepitev gospodarske, socialne in ekološke funkcije kmetij.

V obdobju 1994–1998 je tudi strukturna politika s posameznimi ciljno naravnanimi ukrepi v določeni meri pričela zasledovati večnamenski koncept razvoja kmetijstva. Med ukrepe, ki so v največji meri zasledovali ta koncept, lahko uvrstimo podpore za območja z omejenimi možnostmi za kmetijstvo (OMD), ki so se namenjale za (Bedrač in Cunder, 2005):

- pospeševanje kmetijske pridelave na teh območjih,
- ohranjanje poseljenosti in kmetijske pridelave,
- pospeševanje rajonizacije kmetijske pridelave,
- povečevanje ekonomske privlačnosti kmetijske pridelave na teh območjih.

Kmetijska politika se je v tem obdobju fokusirala predvsem na ohranjanje proizvodnje in poseljenosti kmetijskega prostora. V tem obdobju je večnamenskost kmetijstva obravnavana predvsem v ciljnih kmetijske politike.

2.3.2 Obdobje izvajanja reforme kmetijske politike (1999–2003)

Kmetijska politika, kot se je vodila v prvi polovici devetdesetih let 20. stoletja, se je izkazala za predrago in neučinkovito. Program reforme kmetijske politike 1999–2002, sprejet leta 1998 (v nadaljevanju Program reforme), naj bi uvedel primernejše ukrepe

(neposredna plačila oz. proračunska podpora namesto tržno cenovnih podpor), posvetil več pozornosti strukturnim, okoljevarstvenim ukrepom in ukrepom za razvoj podeželja, pripomogel k približevanju Evropski uniji in razbremenil kmetijstvo pritiskov pogajanj WTO o liberalizaciji trgovine s kmetijskimi proizvodi in živili (Erjavec in sod., 2001).

Program reforme se je izvajal v okviru štirih stebrov:

- tržno-cenovna politika,
- Slovenski kmetijski okoljevarstveni program (SPELAA – Slovene Program for Environmental and Landscape Assintancy for Agriculture),
- prestrukturiranje kmetijstva in živilstva,
- razvoj podeželja.

Ključna sta drugi in četrty steber, ker predstavljata najbolj korenit zasuk v kmetijski politiki. Drugi steber je uvajal neposredna plačila na hektar za različne namene (eko 0, eko 1, eko 2, eko 3). Tržno nevtralna plačila so podpirala okolju prijazno kmetovanje in prispevala k ohranjanju poseljenosti in vzdrževanju kulturne krajine. Podoben premik kot v okviru drugega stebra je mogoče zaslediti tudi v četrtem stebru, kjer je prišlo do temeljitega preoblikovanja dotedanjih projektov CRPOV (celovit razvoj podeželja in obnove vasi) na način, da se je celostni razvoj podeželja vključeval v regionalne programe (Bedrač in Cunder, 2005).

Cilji kmetijske politike v Programu reforme, 1998:

- oblikovanje konkurenčnih kmetij,
- posodobitev kmetijstva in živilskopredelovalne industrije,
- splošni dvig konkurenčnosti živilskopredelovalne industrije,
- podpora prestrukturiranju kmetijstva,
- usmerjanje k eko-socialnemu tipu kmetijstva ob uveljavljanju modela družinskih kmetij in okolju prijazne pridelave,
- celostni razvoj podeželja z ohranjanjem značilne podeželske krajine in poseljenosti ter zaustavitev procesov zaraščanja,
- uresničevanje strategije razvoja slovenskega kmetijstva,
- prilagajanje zahtevam Evropske unije z oblikovanjem primerljive kmetijske politike, ki bo omogočala prehod na program podpor in koncept kmetijstva v Evropski uniji,
- pridobitev predpristopne pomoči Evropske unije.

Z vidika večnamenskosti so bile izvedene pomembne spremembe tudi v okviru drugih oblik neposrednih plačil iz reforme kmetijske politike (eko 1, eko 2 in eko 3). Do leta 2000 so se plačila za OMD izplačevala na način kot pred reformo kmetijske politike. V letu 2001 pa je bil izveden prehod na direktna plačila na hektar. Plačila niso bila več vezana samo na živinorejsko proizvodnjo, ampak jih je bilo mogoče uveljavljati za vsa kmetijska zemljišča, razen za vinograde. Vloga kmetijstva na območjih z omejenimi dejavniki se je s to redefinicijo pomembno spremenila. Z vzporedno predpisanimi kriteriji za pridobitev podpore (predpisana obremenitev GVŽ na hektar) so poleg proizvodnih in poselitvenih elementov postali pomembni tudi okoljski in prostorski elementi večnamenskosti kmetijske pridelave (Bedrač in Cunder, 2005).

Slovenski kmetijsko-okoljski program (v nadaljevanju SKOP), sprejet leta 2001, je bil naslednji pomembnejši korak k zagotavljanju večnamenskega kmetijstva. Bistveni cilj SKOP je zagotavljanje sonaravne kmetijske dejavnosti ter trajnostnega razvoja podeželja ob upoštevanju varovanja okolja (Program reforme ..., 1998). Program postavi širši družbeni interes pred interes kmetijstva, delno pa upošteva tudi interes kmetov, ki so upravičeni do nekaterih sredstev v primeru usmeritve v okolju prijazno oz. sonaravno kmetovanje. Pozitivna plat SKOP je bila tudi pridobivanje sredstev iz Evropskih strukturnih skladov.

Ukrepi SKOP so razdeljeni v tri širše vsebinske sklope (Bedrač in Cunder, 2005):

- zmanjševanje negativnih vplivov na okolje,
- ohranjanje naravnih danosti, biotske raznovrstnosti in tradicionalne kulturne krajine,
- varovanje zavarovanih območij.

Prvi sklop ukrepov, ki ima za cilj ohranjanje kmetovanja ob zmanjšanju intenzivnosti in uporabi naravi bolj prijaznih tehnoloških postopkov, namenja kmetijstvu pomembno vlogo pri ohranjanju poseljenosti, trajnostni rabi naravnih virov ter pridelavi varne in kakovostne hrane. V drugem sklopu so ukrepi, ki prispevajo k ohranjanju naravnih danosti, biotske raznovrstnosti in tradicionalne kulturne krajine. V tretjem sklopu se izvajajo vsi ukrepi iz prvih dveh sklopov, ob upoštevanju posebnih okoljskih omejitev, ki veljajo za zavarovana območja (Bedrač in Cunder, 2005).

Z reformo skupne kmetijske politike se povečuje število različnih omejitev za pridobitev neposrednih plačil, s tem pa se posredno povečuje tudi število neproizvodnih funkcij kmetijstva. To obdobje že predstavlja postopno prilagajanje ukrepov kmetijske politike ciljem večnamenskosti (Bedrač in Cunder, 2005).

Zakon o kmetijstvu je omogočil formalno izvajanje reforme, olajšal pristop k Evropski uniji ter bil pomemben korak k usklajevanju kmetijske politike in implementacijskega sistema s skupno kmetijsko politiko Evropske unije (Erjavec in sod., 2001).

Cilji Zakona o kmetijstvu (2000):

- zagotavljanje primerne dohodkovne ravni kmetijskim gospodarstvom,
- trajno povečevanje konkurenčne sposobnosti kmetijstva,
- ohranjanje poseljenosti podeželja in krajine,
- varstvo kmetijskih zemljišč pred onesnaževanjem in nesmotrno rabo,
- uresničevanje načel varstva okolja in ohranjanja narave,
- stabilna pridelava kakovostne in čim cenejše hrane,
- zagotavljanje prehranske varnosti.

2.3.3 Obdobje včlanitve in polnopravnega članstva v Evropski uniji (2004–2007)

Z vstopom v EU je velik del pristojnosti tako pri načrtovanju kot tudi pri izvajanju kmetijske politike prešel iz nacionalne ravni na raven EU. To še posebej velja za tržno cenovno politiko, kjer je po vstopu prišlo do bistvenih sprememb pri zunanjetrgovinski

zaščiti, direktna plačila pa so se ob malenkostnih spremembah dokončno uveljavila kot edini mehanizem dohodkovnega nadomestila. Na področju kmetijske politike in politike razvoja podeželja so z letom 2004 nastopile predvsem pomembne spremembe na področju načrtovanja politike. Izdelana sta bila dva strateška dokumenta, in sicer Program razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004–2006 (2004, v nadaljevanju PRP) in Enotni programski dokument Republike Slovenije 2004–2006 (2003, v nadaljevanju EPD). Dokumenta predstavljata osnovo za celovito načrtovanje, izvajanje in spremljanje politike razvoja podeželja v Sloveniji. Zajemata različne strukturne ukrepe, ki so namenjeni ohranjanju in razvoju kmetijstva in z njim povezanih dejavnosti v kmetijskem prostoru (Bedrač in Cunder, 2005).

Prednostni nalogi PRP 2004–2006 sta bili:

- Sonaraven/trajnosten razvoj kmetijstva in podeželja
Prioritete te naloge so bile varovanje naravnih virov, ohranjanje značilnih elementov krajine in poselitvene strukture na podeželju. Prioriteta je upoštevala večnamensko vlogo kmetijstva in je bila usmerjena k naravi, prilagojena zahtevam okolja in dobrobiti živali (Program razvoja ..., 2004).
- Ekonomsko in socialno prestrukturiranje kmetijstva
Ti ukrepi naj bi na področju varovanja okolja prispevali k povečevanju kakovosti proizvodnje in izboljšanju starostne strukture kmetov ter izvajanju standardov EU. Ukrepi je spodbujal in uvajal okolju prijazne metode gospodarjenja (Program razvoja ..., 2004).

Za izboljšanje starostne strukture kmetijskih gospodarstev in socialnega statusa starejših kmetov je bil na področju strukturne politike na novo uveden ukrep zgodnje upokojevanje. Na področju varstva okolja, zdravja rastlin ter varstva pri delu se je začela izvajati podpora standardom EU na kmetijskih gospodarstvih, ki je bila namenjena hitrejšemu prilagajanju kmetijskih gospodarstev. Oba ukrepa naj bi pomembno prispevala k socialnim in okoljskim funkcijam kmetijstva (Bedrač in Cunder, 2005).

EPD, sprejet konec leta 2003, je določal, kako naj Slovenija v skladu s svojo dolgoročno strategijo in cilji porablja razpoložljiva sredstva iz strukturnih skladov, kohezijskega sklada in nacionalnega proračuna. Aktivnosti, predvidene v okviru EPD, sledijo strateškim razvojnim ciljem Slovenije, ki so opredeljeni v strategiji gospodarskega razvoja Slovenije (Enotni ..., 2003): »Trajnostna rast blaginje ljudi, ki živijo v Sloveniji; prizadevanje za dolgoročen in uravnotežen napredek vseh treh razvojnih sestavin – gospodarske, socialne in okoljske – in posvečanje posebne pozornosti uravnoteženemu regionalnemu razvoju ob upoštevanju socialnih in okoljskih vidikov.«

Da je bistvo slovenskega razvoja podeželja in tudi splošnega gospodarskega in socialnega razvoja optimalna izraba virov, njihovo ohranjanje in zaščita narave, je poudarila prednostna naloga številka 3: Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva. Prednostna naloga poudari tudi večnamensko kmetijstvo in celostni pristop, kar naj bi prispevalo k širše zastavljenim ciljem politike za ohranjanje poseljenosti prebivalstva na podeželju.

Prednostna naloga št. 3 je imela naslednje cilje (Enotni ..., 2003):

- izboljšanje gospodarske učinkovitosti in konkurenčnosti kmetijstva, gozdarstva in ribištva,
- uspešna prilagoditev zahtevam skupnega trga,
- spodbujanje alternativnih virov dohodkov na podeželju,
- spodbujanje varnosti in kakovosti živilskih izdelkov,
- vzdrževanje in trajnostni razvoj gozdov.

EPD je vsebinsko prevzel ukrepe, ki so bili predmet predpristopne pomoči EU in velik del programa podpor prestrukturiranju kmetijstva in živilstva iz okvira nacionalnih ukrepov, ki so se izvajali pred vstopom v EU. Z reformo kmetijske politike, ki so jo sprejeli junija 2003, se je še bolj poudarila večnamenska vloga evropskega kmetijstva. Največja sprememba je bila uvajanje pridelovalno nevezanih plačil v obliki enotnega plačila. Za pridobitev neposrednih plačil po reformi SKP so morala kmetijska gospodarstva izpolnjevati pogoje navzkrižne skladnosti, površine pa so morale biti obdelane v skladu z dobro kmetijsko prakso (Bedrač in Cunder, 2005). Z letom 2006 se je končalo obdobje Agende 2000 in začelo obdobje nove finančne perspektive 2007–2013.

V obdobju od 2004 dalje lahko že govorimo o večnamenski naravnosti kmetijstva.

2.4 NACIONALNI STRATEŠKI NAČRT RAZVOJA PODEŽELJA 2007–2013

Za krepitev večnamenske vloge podeželja si je prizadeval tudi nacionalni strateški načrt razvoja podeželja (v nadaljevanju NSNRP) (2007), ki je opredelil prednostne naloge na področju politike razvoja podeželja. NSNRP je posebej izpostavil potrebo po prestrukturiranju kmetijstva in živilskopredelovalne industrije ter po krepitvi konkurenčnosti celotne agroživilske verige. V NSNRP najdemo načela trajnostnega gospodarjenja z obnovljivimi naravnimi viri vzdrževanja kulturne krajine, varovanja okolja in ohranjanja poseljenosti podeželja ter njegove identitete. Iz programa razvoja podeželja (2007) povzemamo tudi strategije, ki so razdeljene na štiri osi.

1. os: **konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva**

Prednostne naloge prve osi, kot jih določa program razvoja podeželja:

- dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu,
- prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu in gozdarstvu ter spodbujanje inovativnosti,
- izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov.

Ukrepi, ki izhajajo iz prednostnih nalog te osi, so usmerjeni v dvig konkurenčnosti in ustvarjanje večje dodane vrednosti kmetijstva, živilstva in gozdarstva. Posredno pa naj bi ti ukrepi ugodno vplivali na izboljšanje kakovosti okolja ter življenja na podeželju.

2. os: **ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja**

Prednostni nalogi druge osi, kot jih določa program razvoja podeželja:

- ohranjanje kmetijstva na območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje,
- spodbujanje okolju prijaznih kmetijskih praks.

Ukrepi, ki izhajajo iz prednostnih nalog te osi, skupaj z drugimi politikami in ukrepi podpirajo izvajanje javnih funkcij kmetijstva, kot so vzdrževanje kulturne krajine, ohranjanje biotske raznovrstnosti ter varovanje okolja.

3. os: **izboljšanje kakovosti življenja na podeželskih območjih in spodbujanje gospodarske diverzifikacije**

Prednostni nalogi tretje osi, kot jih določa program razvoja podeželja:

- izboljšanje zaposlitvenih možnosti na podeželju,
- izboljšanje kakovosti življenja na podeželju.

Ukrepi, ki izhajajo iz prednostnih nalog te osi, naj bi prispevali k ohranjanju naravne in kulturne krajine, oživitvi vaških jeder, obnovi večnamenskih objektov in k obnovi kulturne in naravne dediščine.

4. os: LEADER – **gradnja lokalnih zmogljivosti za zaposlovanje in diverzifikacijo**

Prednostne naloge četrte osi, kot jih določa program razvoja podeželja:

- pridobitev strokovnih znanj in spodbujanje prebivalcev podeželja,
- podpore delovanju javno-zasebnih partnerstev (lokalnih akcijskih skupin, v nadaljevanju LAS) na podeželskih območjih,
- podpora izvajanju lokalnih razvojnih strategij.

Namen aktivnosti LEADER naj bi bil animacija podeželskih prebivalcev, njihovo povezovanje v razvojna partnerstva LAS ter priprava in realizacija lokalnih razvojnih strategij. V realizacijo lokalnih razvojnih strategij spadajo vse vsebine, ki za lokalno okolje predstavljajo razvojno prioriteto, kar pomeni vsebine vseh treh prednostnih osi politike razvoja podeželja in druge inovativne vsebine. Poseben poudarek je na zaposlovanju in gospodarski diverzifikaciji (Program ..., 2007).

2.5 VPLIV MAJHNOSTI SLOVENSКИH KMETIJ NA VEČNAMENSKOST KMETIJSTVA

2.5.1 Velikostna struktura kmetij

Kmetije so pri nas v primerjavi z večino držav EU izjemno majhne. Ni pa bilo vedno tako, še leta 1931 je bila namreč povprečna slovenska kmetija po površini povsem blizu povprečni srednjeevropski kmetiji. Danes pa je glede na površino kmetijskih zemljišč kar petkrat manjša kot podoben kmetijski obrat v EU. Zato govorimo o tem, da je velikostna struktura slovenskih kmetij neprimerljiva z velikostno strukturo kmetij v EU. Kmetijska pridelava v Sloveniji sloni na kmetijah velikostnega razreda od 6 do 10 ha, pri čemer je skoraj 70 % vseh kmetij manjših od 5 ha in skoraj polovico manjših od 2 ha. Grčija, Italija

in Portugalska imajo sicer tudi podobno strukturo, vendar pa je tam pridelava na manjših kmetijah bolj specializirana in usmerjena v proizvodno intenzivne usmeritve (vrtnarstvo, vinogradništvo, sadjarstvo) (Cunder, 2002).

Majhne kmetije pa imajo lahko tudi določene prednosti. Rosset (2000) ugotavlja, da so tako kapitalistični kot socialistični »mainstream« ekonomisti zadnjih 100 let samozavestno in z gotovostjo napovedovali zaton majhnih družinskih kmetij. Majhne kmetije so bile označene kot nazadnjaške, neproduktivne in neučinkovite. Ameriški model velikih mehaniziranih kmetijskih korporacij se je uveljavil kot najboljši, če že ne edini način, kako nahraniti svetovno prebivalstvo. Majhne kmetije pa naj bi bile ovira, ki naj bi jo v imenu ekonomskega razvoja preskočili. Rosset (2000) meni, da je treba takšno konvencionalno razmišljanje o majhnih kmetijah izpodbijati. Po njegovo imajo namreč majhne kmetije večnamenski karakter, ki jih dela bolj produktivne, učinkovite in jim omogoča, da h gospodarskemu razvoju prispevajo več kot velike kmetije. Majhne kmetije bolje razporejajo narave vire, ohranjajo biotsko raznovrstnost in imajo bolj vzdržno proizvodnjo (Rosset, 2000).

Nadalje Rosset (2000) navaja naslednje pozitivne učinke majhnih kmetij:

- Raznolikost. Majhne kmetije poosebljajo raznoliko lastništvo, poljedelske sisteme, pokrajino, biološko organizacijo, kulturo in tradicijo. Raznolika struktura kmetijskih gospodarstev prispeva k biotski raznovrstnosti in k estetsko prijetni kmetijski pokrajini.
- Koristi za okolje. Odgovorno upravljanje naravnih virov (tla in voda). V ZDA kar 60 % kmetij, ki imajo manj kot 180 ha, proizvaja pomembne okoljske koristi za celotno družbo.
- Opolnomočenje lokalne skupnosti in delitev odgovornosti. Decentralizirano lastništvo zemljišč omogoča več pravičnejših gospodarskih priložnosti za ljudi v podeželskih okoljih in hkrati večja njihov socialni kapital. To pa pripelje do večjega občutka osebne odgovornosti in prevzemanja nadzora nad lastnim življenjem – gre za lastnosti, ki jih zaposleni v proizvodnih obratih težje dosežejo.
- Družina. Družinska kmetija predstavlja prostor, v katerem lahko odraščajo otroci, ki lahko z delom na kmetiji pridobijo številne vrednote. Znanje kmetovanja se tako prenaša iz generacije v generacijo in hkrati ostaja v lasti družine.
- Osebna povezava do hrane. Večina potrošnikov nima dostopa do kmetijstva in pridelave hrane. Potrošniki s kupovanjem na kmetijskih tržnicah, kjer prodajajo predvsem manjše kmetije, podpirajo kmetijstvo in hkrati stopajo v stik z ljudmi, ki jim hrano pridelujejo. Na hrano tako lahko začnejo gledati kot na proizvod, ki je nastal s sodelovanjem med kmetom in naravo.

3 MATERIALI IN METODE

3.1 IZBOR ANKETIRANCEV IN OBLIKOVANJE VPRAŠALNIKOV

Tehnika zbiranja podatkov, ki sem jo uporabil v nalogi, je bila anketni vprašalnik. Anketiral sem skupaj 100 ljudi (50 moških in 50 žensk), 50 jih živi na kmetiji, 50 pa ne. V večini primerov je anketiranje potekalo po metodi osebnega spraševanja, nekaj anket pa so anketiranci izpolnili sami. Anketa za anketirance, ki ne živijo na kmetiji, je imela 19 vprašanj, od tega jih je bilo 18 zaprtega tipa in eno odprtega. Anketa za anketirance, ki živijo na kmetiji, je imela 19 vprašanj, od tega 11 odprtega in 8 zaprtega tipa. Vse anketirance sem izbral na podlagi kraja bivanja, saj vsi prihajajo iz občine Novo mesto. Anketiranje je potekalo prek spletnega obrazca v marcu, aprilu in maju 2012. Z anketiranci sem navezal osebni stik in jim predstavil vprašalnik ter obrazložil morebitne nejasnosti.

Vrednostna lestvica:

Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, so na lestvici od 1 do 7 ocenjevali vpliv kmetijstva na rabo zemljišč in na socialno-ekonomske razmere ter prispevek kmetijstva k oskrbi z varnejšo hrano, večji biotski raznovrstnosti, izboljšani kakovosti tal, vode, zraka, ohranjanju kulturne dediščine in kulturne krajine, poseljenosti podeželja, zagotavljanju prostora za rekreacijo, zagotavljanju zdravja ljudi in varovanju naravnih virov. Pri tem je ocena 1 pomenila, da kmetijstvo na izbrano področje ne vpliva oziroma ne daje pozitivnega prispevka, ocena 7 pa je pomenila, da je izbrano področje popolnoma odvisno od kmetijstva.

Anketiranci, ki živijo na kmetiji, so na enaki vrednostni lestvici ocenjevali vpliv kmetijstva na rabo zemljišč in socialno-ekonomske razmere. Vsi anketiranci so vsa področja ocenjevali geografsko omejeno na območje občine Novo mesto.

3.2 ANALIZA PODATKOV

Z anketo pridobljene podatke sem obdelal z metodami opisne statistike. Uporabil sem računalniški program Microsoft Excel, dobljene podatke pa sem nato primerjal med seboj. Rezultati so prikazani v preglednicah in slikah.

4 REZULTATI

4.1 OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH

4.1.1 Struktura anketirancev po spolu, starosti in izobrazbi ter (ne)bivanju na kmetiji

Iz preglednice 1 je razvidno, da je bilo v raziskavo zajetih 50 moških in 50 žensk. Od tega jih 56 spada v srednjo generacijo (starih od 30 do 50 let), 29 v mlajšo (do 30 let), 9 pa v starejšo generacijo (nad 50 let). Slaba tretjina anketirancev (31) ima dokončano poklicno izobrazbo, 27 višješolsko, 21 srednješolsko, 12 jih je dokončalo osnovno šolo, 9 pa jih ima univerzitetno izobrazbo. 50 anketirancev živi na kmetiji, 50 pa jih ne živi na kmetiji.

Preglednica 1: Struktura anketirancev po spolu, starosti in doseženi izobrazbi, Novo mesto, 2012 (N = 100)

ANKETIRANCI		ANKETIRANCI, KI ŽIVIJO NA KMETIJI		ANKETIRANCI, KI NE ŽIVIJO NA KMETIJI		ANKETIRANCI SKUPAJ	
		število	delež v %	število	delež v %	število	delež v %
SPOL	Moški	24	24	26	26	50	50
	Ženski	26	26	24	24	50	50
	Skupaj	50	50	50	50	100	100
STAROST	Do 30 let	13	13	16	16	29	29
	30 do 50 let	31	31	25	25	56	56
	Nad 50 let	6	6	9	9	15	15
	Skupaj	50	50	50	50	100	100
IZOBRAZBA	Osnovna	9	9			9	9
	Poklicna	12	12	3	3	15	15
	Srednješolska	14	14	19	19	33	33
	Višješolska	6	6	7	7	13	13
	Univerzitetna	9	9	21	21	30	30
	Skupaj	50	50	50	50	100	100

4.1.2 Struktura anketirancev, ki ne živijo na kmetiji, po statusu in tipu naselja

Iz preglednice 2 je razvidno, da je med anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, 33 (66 %) zaposlenih, 8 (16 %) se jih izobražuje, 8 (16 %) jih je upokoencev, en (2 %) pa je brezposeln. Glede na tip naselja jih 24 (48 %) živi na vasi, 21 (42 %) v mestu in 5 (10 %) v primestju.

Preglednica 2: Struktura anketirancev, ki ne živijo na kmetiji, Novo mesto, 2012 (N = 50)

ANKETIRANCI, KI NE ŽIVIJO NA KMETIJI		ŠTEVILO	DELEŽ V %
STATUS	Nezaposlen	1	2
	Se izobražuje	8	16
	Upokojenec	8	16
	Zaposlen	33	66
TIP NASELJA	Mesto	21	42
	Vas	24	48
	Primestje	5	10

4.1.3 Struktura anketirancev, ki živijo na kmetiji, glede na velikost kmetije, način kmetovanja in socio-ekonomski tip kmetije

Iz preglednice 3 je razvidno, da jih ima med anketiranci, ki živijo na kmetiji, 22 (44 %) kmetijo manjšo od 5 ha, 15 (30 %) kmetijo veliko med 5 in 10 ha, 9 (18 %) jih ima kmetijo veliko med 10 in 20 ha in 4 (8 %) imajo kmetijo večjo od 20 ha. 23 (46 %) kmetov kmetuje na konvencionalni način, 12 (24 %) na integrirani način in 15 (30 %) jih kmetuje na ekološki način. 36 (72 %) kmetij je dopolnilnih, 9 (18 %) je mešanih, štiri (8 %) so čiste kmetije in ena (2 %) je ostarela.

Preglednica 3: Struktura anketirancev, ki živijo na kmetiji, glede na velikost kmetije, način kmetovanja in socio-ekonomski tip kmetije, Novo mesto, 2012 (N = 50)

STRUKTURA ANKETIRANCEV, KI ŽIVIJO NA KMETIJI		ŠTEVILO	DELEŽ V %
VELIKOST KMETIJE	Do 5 ha	22	44
	5 do 10 ha	15	30
	10 do 20 ha	9	18
	Nad 20 ha	4	8
NAČIN KMETOVANJA	Ekološki	15	30
	Integrirani	12	24
	Konvencionalni	23	46
SOCIO-EKONOMSKI TIP KMETIJE	Dopolnilna kmetija	36	72
	Čista kmetija	4	8
	Mešana kmetija	9	18
	Ostarela kmetija	1	2

4.2 PREGLED REZULTATOV ANKETIRANCEV, KI ŽIVIJO NA KMETIJI

V anketah z ljudmi, ki živijo na kmetijah, sem želel preveriti, katere funkcije kmetijstva po njihovem mnenju opravljajo in zakaj mislijo, da določeno funkcijo opravljajo ali je ne

opravljajo. Iz preglednice 4 je razvidno, da se v občini Novo mesto kmetje najbolj zavedajo funkcije varovanje naravnih virov, saj jih kar 88 % trdi, da na njihovi kmetiji varujejo naravne vire. Sledijo funkcije ohranjanje kulturne krajine (84 %), ohranjanje kulturne dediščine (80 %) in zagotavljanje zdravja ljudi (70 %); tudi za te funkcije je odstotek kmetij, ki trdijo, da jih opravljajo, zelo visok.

Nekoliko manjši, a kljub temu še vedno večinski delež, so dosegle funkcije izboljševanje kakovosti tal (60 %) in zraka (56 %), oskrba z varno hrano (56 %) in zagotavljanje prostora za rekreacijo (52 %). Zanimiva je medsebojna primerjava funkcij zagotavljanje zdravja ljudi in preskrba z varnejšo hrano. Medtem ko kar 70 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da njihova kmetija prispeva k zagotavljanju zdravja, jih samo 56 % trdi, da njihova kmetija pripomore k oskrbi z varnejšo hrano. Razlog za ta razkorak je predvsem v tem, da določene kmetije izdelujejo polizdelke, ki gredo nato v predelavo, na katero nimajo več vpliva, in da določene kmetije večino izdelkov prodajo izven občine Novo mesto.

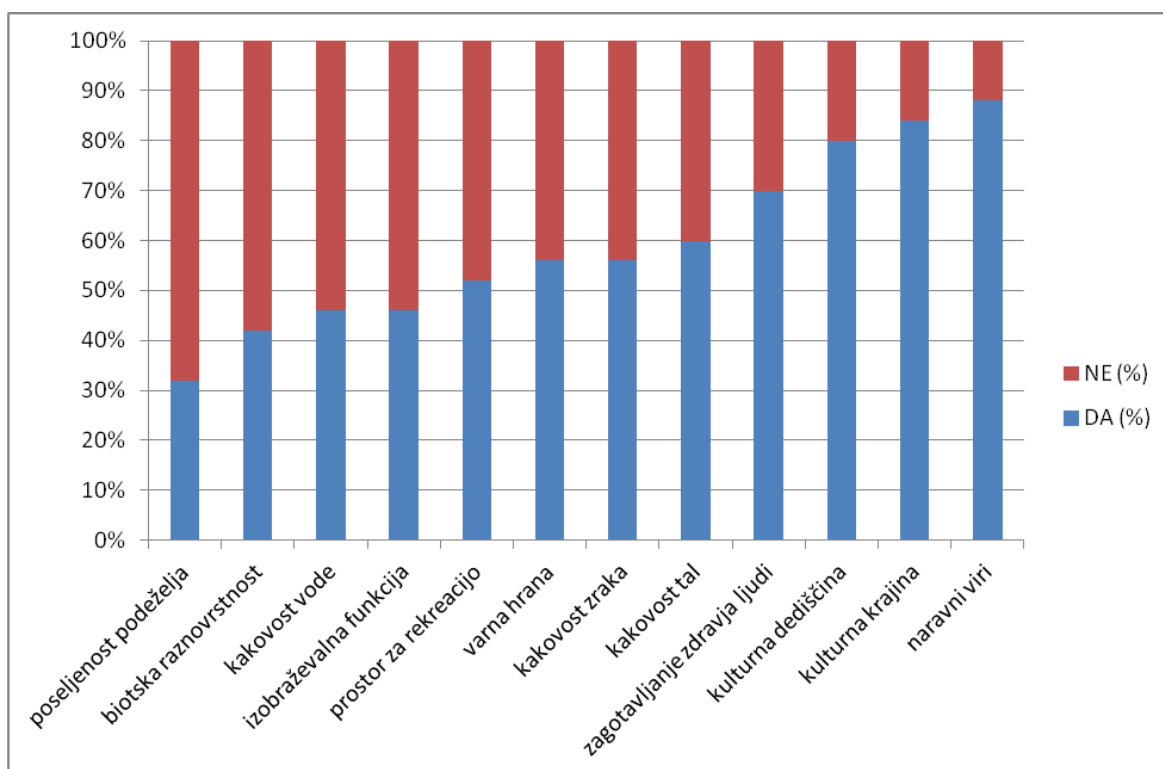
Preglednica 4: Mnenja anketirancev, ki živijo na kmetiji, o pomenu kmetijstva pri zagotavljanju večnamenskosti kmetijstva, Novo mesto, 2012 (N = 50)

ANKETNA VPRAŠANJA ZA ANKETIRANCE, KI ŽIVIJO NA KMETIJI	DA (%)	NE (%)
Imate občutek, da vaša kmetija pripomore k večji poseljenosti podeželja na območju Novega mesta?	32	68
Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k večji biotski raznovrstnosti na območju Novega mesta?	42	58
Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k izboljšani kakovosti vode na območju Novega mesta?	46	54
Imate občutek, da vaša kmetija opravlja izobraževalno funkcijo na območju Novega mesta?	46	54
Se vam zdi, da s kmetovanjem zagotavljate prostor za rekreacijo na območju Novega mesta?	52	48
Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k oskrbi z varnejšo hrano na območju Novega mesta?	56	44
Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k izboljšani kakovosti zraka na območju Novega mesta?	56	44
Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k izboljšani kakovosti tal na območju Novega mesta?	60	40
Imate občutek, da vaša kmetija opravlja naslednjo družbeno pomembno funkcijo – zagotavljanje zdravja ljudi na območju Novega mesta?	70	30
Se vam zdi, da s kmetovanjem pripomorete k ohranjanju kulturne dediščine na območju Novega mesta?	80	20
Se vam zdi, da s kmetovanjem ohranjate kulturno krajino na območju Novega mesta?	84	16
Ali na svoji kmetiji po vašem mnenju varujete naravne vire?	88	12

Samo 46 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, meni, da opravljajo izobraževalno funkcijo. Pri tem velja izpostaviti, da je bila ena od najpogostejših utemeljitev, zakaj kmetija ne opravlja izobraževalne funkcije, ta, da anketiranci, ki živijo na kmetiji, nimajo občutka, da

bi njihove aktivnosti na kogarkoli vplivale izobraževalno. Prav tako jih samo 46 % meni, da pripomorejo k izboljšani kakovosti vode, in samo 42 %, da pripomorejo k večji biotski raznovrstnosti. Torej, medtem ko kar 88 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da na njihovi kmetiji varujejo narave vire, jih samo še 46 % trdi, da pripomorejo k boljši kakovosti zraka, in samo 42 %, da pripomorejo k večji biološki raznovrstnosti. Najmanjši odstotek (32 %) pa jih trdi, da pripomorejo k večji poseljenosti podeželja. To so pogosto utemeljevali s tem, da njihova kmetija nima nobenih dejavnosti, zaradi katerih bi se kdo iz mesta preselil na podeželje.

Slika 3 grafično prikazuje predstavljene odgovore. Sklepamo, da se kmetje v večji meri zavedajo funkcij, na katere imajo neposredni vpliv. Na primer, če imam kozolec, ohranjam kulturno dediščino, če sadim ajdo, ohranjam kulturno krajino itd. Medtem ko se tistih funkcij, ki jih zagotavlja kmetijstvo kot celota, pri čemer vsak prispeva le majhen košček, zavedajo v manjši meri. Primer so poseljenost podeželja, biotska raznovrstnost, zagotavljanje prostora za rekreacijo itd.



Slika 3: Ocena anketirancev, ki živijo na kmetiji, o pomenu kmetijstva pri zagotavljanju večnamenskosti kmetijstva

4.3 PREGLED REZULTATOV ANKETIRANCEV, KI NE ŽIVIJO NA KMETIJI

Iz preglednice 5 izhaja, da anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, najvišje ocenjujejo prispevek kmetijstva k ohranjanju kulturne krajine, in sicer s povprečno oceno 4,4. Sledijo vpliv kmetijstva na zagotavljanje zdravja ljudi (4), biotska raznovrstnost (3,98), oskrba z varno hrano (3,88), vpliv kmetijstva na rabo zemljišč (3,86), ohranjanje kulturne dediščine

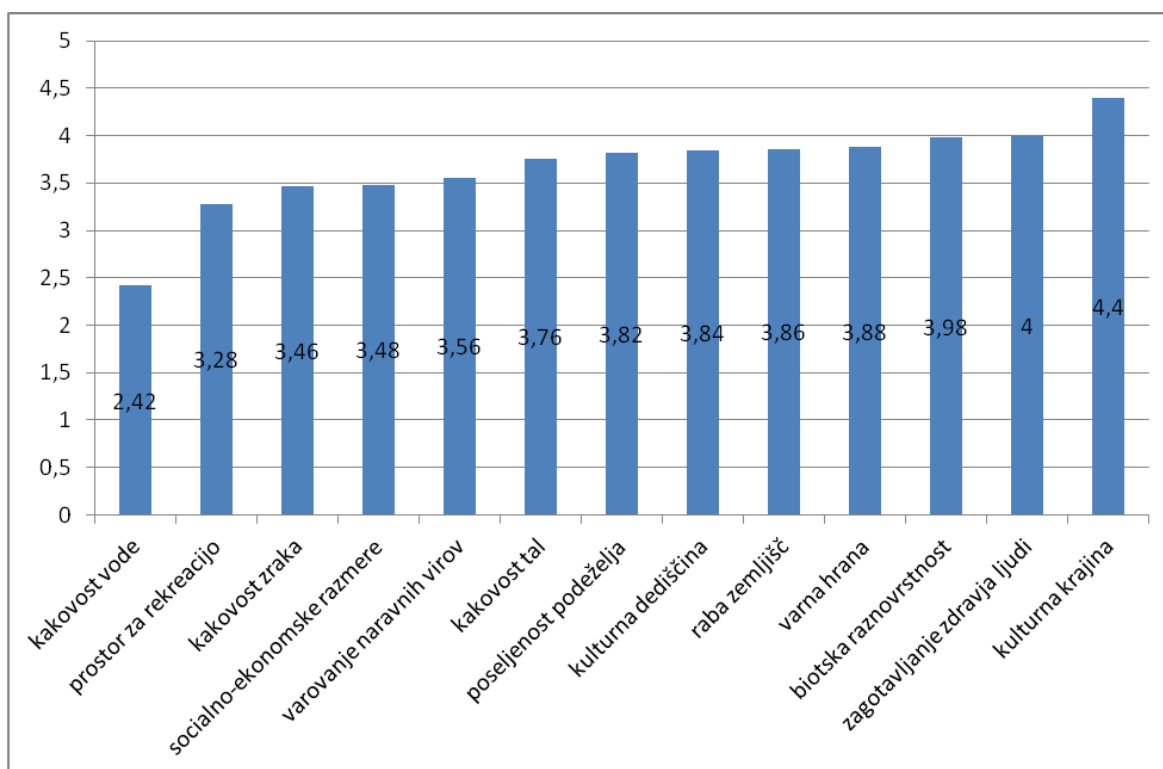
(3,84), poseljenosti podeželja (3,82) in izboljšanje kakovosti tal (3,76). Nekoliko nižje, s 3,56, so ocenili prispevek kmetijstva k varovanju naravnih virov. S povprečno oceno, nižjo od 3,5, pa so anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, ocenili vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere, prispevek kmetijstva h kakovosti zraka (3,46) in zagotavljanju prostora (3,28) v občini Novo mesto. Najmanjši vpliv pa ima po mnenju anketirancev kmetijstvo na izboljšanje kakovosti vode, saj je ta funkcija dobila najnižjo povprečno oceno – 2,42.

Preglednica 5: Mnenja anketirancev, ki ne živijo na kmetiji, o pomenu kmetijstva pri zagotavljanju večnamenskosti kmetijstva, Novo mesto, 2012 (N = 50)

ANKETNA VPRAŠANJA ZA ANKETIRANCE, KI NE ŽIVIJO NA KMETIJI	Povprečna ocena
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k izboljšani kakovosti vode v občini Novo mesto?	2,42
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k zagotavljanju prostora za rekreacijo v občini Novo mesto ?	3,28
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k izboljšani kakovosti zraka v občini Novo mesto?	3,46
Kakšen je po vašem mnenju vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere v občini Novo mesto?	3,48
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k varovanju naravnih virov v občini Novo mesto?	3,56
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k izboljšani kakovosti tal v občini Novo mesto?	3,76
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k večji poseljenosti podeželja v občini Novo mesto?	3,82
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k ohranjanju kulturne dediščine v občini Novo mesto?	3,84
Kakšen je po vašem mnenju vpliv kmetijstva na rabo zemljišč v občini Novo mesto?	3,86
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k oskrbi z varnejšo hrano v občini Novo mesto?	3,88
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k večji biotski raznovrstnosti v občini Novo mesto?	3,98
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k zagotavljanju zdravja ljudi v občini Novo mesto?	4
V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k ohranjanju kulturne krajine v občini Novo mesto?	4,4

Kot je razvidno s slike 4, anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, vidijo največji prispevek kmetijstva k tistim »tradicionalnim« oz. že zelo uveljavljenim funkcijam, kot so ohranjanje

kulturne krajine in dediščine, poseljenost podeželja in skrb za biotsko raznovrstnost. Prav tako je zelo visoko ocenjen prispevek k zagotavljanju zdravja ljudi in prispevek k preskrbi z varno hrano. Anketiranci, ki ne živijo na kmetijah, pripisujejo kmetijstvu srednje močno vlogo pri varovanju naravnih virov. Najmočnejši prispevek kmetijstva vidijo predvsem v izboljšanju kakovosti tal, srednje močen je po mnenju anketirancev prispevek kmetijstva k izboljšanju kakovosti zraka, izrazito majhen pa je po njihovem mnenju prispevek kmetijstva k izboljševanju kakovosti vode v občini Novo mesto – ta funkcija je izrazito najslabše ocenjena od vseh. Predvidevam, da je to zaradi splošno uveljavljenega stereotipa, da kmetije s (prekomernim) gnojenjem in uporabo sredstev za varstvo rastlin vodi prej škodujejo kot koristijo.



Slika 4: Pregled povprečnih ocen, ki so jih anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, namenili posameznim vidikom večnamenskosti kmetijstva, Novo mesto, 2012 (N = 50)

4.4 PRIMERJAVA MED ANKETIRANCI, KI ŽIVIJO NA KMETIJI, IN ANKETIRANCI, KI NE ŽIVIJO NA KMETIJI

4.4.1 Najbolj prepoznane funkcije

V tem poglavju navajam funkcije, ki so bile dobro prepoznane tako s strani anketirancev, ki živijo na kmetiji, kot s strani anketirancev, ki ne živijo na kmetiji.

4.4.1.1 Ohranjanje kulturne krajine

Gre za funkcijo, kjer so si anketiranci, ki živijo na kmetiji, in tisti, ki ne živijo na kmetiji, najbližje skupaj. Iz preglednice 6 je razvidno, da 84 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da na njihovi kmetiji varujejo naravne vire, hkrati so anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, prispevek kmetijstva k ohranjanju kulturne krajine ocenili izmed vseh področij z

najvišjo povprečno oceno (4,4). Kmetje in nekmetje se zavedajo, da je kmetijstvo ključno za ohranjanje kulturne krajine. Kmetje se zavedajo svoje vloge pri ohranjanju kulturne krajine v občini Novo mesto in tudi nekmetje kmetom to vlogo priznavajo.

Preglednica 6: Vloga kmetijstva pri ohranjanju kulturne krajine v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Se vam zdi, da s kmetovanjem ohranjate kulturno krajino na območju Novega mesta?	84	16	4,4	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k ohranjanju kulturne krajine v občini Novo mesto?

4.4.1.2 Ohranjanje kulturne dediščine

Preglednica 7 nam pove, da 80 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da na njihovi kmetiji ohranjajo kulturno dediščino. Povprečna ocena anketirancev, ki ne živijo na kmetiji, o prispevku kmetijstva k ohranjanju kulturne dediščine v občini Novo mesto, pa na lestvici od 1 do 7 znaša 3,84, kar kaže na to, da se tudi nekmetje zavedajo prispevka, ki ga kmetijstvo da temu področju. Kljub temu pa je povprečna ocena precej nižja od tiste, ki so jo nekmetje namenili prispevku kmetijstva k ohranjanju kulturne krajine.

Preglednica 7: Vloga kmetijstva pri ohranjanju kulturne dediščine v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Se vam zdi, da s kmetovanjem pripomorete k ohranjanju kulturne dediščine na območju Novega mesta?	80	20	3,84	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k ohranjanju kulturne dediščine v občini Novo mesto?

4.4.1.3 Zagotavljanje zdravja v občini Novo mesto

Iz preglednice 8 je razvidno, da anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, ocenjujejo vpliv kmetijstva na zagotavljanje zdravja ljudi v občini Novo mesto s povprečno oceno 4. To je druga najvišja povprečna ocena, kar kaže na veliko prepoznavnost te funkcije kmetijstva med prebivalci v občini Novo mesto. Tudi anketiranci, ki živijo na kmetiji, se dobro zavedajo opravljanja te funkcije, saj jih kar 70 % trdi, da na njihovi kmetiji zagotavljajo zdravje ljudi na območju Novega mesta.

Preglednica 8: Vloga kmetijstva pri zagotavljanju zdravja v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Imate občutek, da vaša kmetija opravlja naslednjo družbeno pomembno funkcijo – zagotavljanje zdravja ljudi na območju Novega mesta?	70	30	4	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k zagotavljanju zdravja ljudi v občini Novo mesto?

4.4.2 Srednje dobro prepoznane funkcije

V tem poglavju navajamo funkcije, ki so bile srednje dobro prepoznane tako s strani anketirancev, ki živijo na kmetiji, kot s strani anketirancev, ki ne živijo na kmetiji.

4.4.2.1 Varovanje naravnih virov v občini Novo mesto

Iz preglednice 9 je razvidno, da kar 88 % vseh anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da varujejo naravne vire. To je funkcija, za katero največ anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da jo opravlja. Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, pa so prispevek kmetijstva k varovanju naravnih virov v občini Novo mesto ocenili s povprečno oceno 3,56. Iz tega sklepam, da se kmetije na območju občine Novo mesto zavedajo pomena varovanja naravnih virov in da pri kmetovanju upoštevajo ta vidik. Tudi anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, zaznavajo pozitiven vpliv kmetijstva na tem področju. Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, so sicer številnim drugim področjem namenili večjo povprečno oceno. Kmetje in nekmetje se zavedajo vloge kmetijstva pri varovanju naravnih virov, pri čemur nekmetje kmetom pri tem pripisujejo manjšo vlogo, kot si jo pripisujejo sami.

Preglednica 9: Vloga kmetijstva pri varovanju naravnih virov v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Ali na svoji kmetiji po vašem mnenju varujete naravne vire?	88	12	3,56	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k varovanju naravnih virov v občini Novo mesto?

4.4.2.2 Izboljšanje kakovosti tal v občini Novo mesto

Iz preglednice 10 izhaja, da 60 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da na njihovi kmetiji izboljšujejo kakovost tal. To je sicer večinski delež, skrbi pa, da jih kar 40 % meni, da na njihovi kmetiji ne izboljšujejo kakovosti tal. Glede na to, da gre za eno od ključnih funkcij kmetijstva, je podatek zaskrbljujoč. Med anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, je ta funkcija dobila povprečno oceno 3,76. Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, torej vidijo v kmetijstvu določen vpliv na izboljšanje kakovosti tal v občini Novo mesto.

Preglednica 10: Vloga kmetijstva pri izboljšanju kakovosti tal v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k izboljšani kakovosti tal na območju Novega mesta?	60	40	3,76	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k izboljšani kakovosti tal v občini Novo mesto?

4.4.2.3 Oskrba z varno hrano v občini Novo mesto

Kot lahko vidimo v preglednici 11, je med anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, funkcija dobila visoko povprečno oceno – 3,88, kar kaže na to, da je ta funkcija kmetijstva med prebivalci v Novem mestu močno prepoznana. Med anketiranci, ki živijo na kmetiji, je 56

% takih, ki trdijo, da pripomorejo k oskrbi z varnejšo hrano na območju občine Novo mesto. To, da jih kar 44 % trdi, da ne pripomorejo k oskrbi z varno hrano, pa kaže na to, da se veliko število kmetij te funkcije ne zaveda. Razlog je v majhnosti kmetij. Številne zato menijo, da na to področje nimajo vpliva.

Preglednica 11: Vloga kmetijstva pri oskrbi z varno hrano v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k oskrbi z varnejšo hrano na območju Novega mesta?	56	44	3,88	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k oskrbi z varnejšo hrano v občini Novo mesto?

4.4.2.4 Izboljšanje kakovosti zraka v občini novo mesto

V preglednici 12 vidimo, da 56 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da pripomorejo k izboljševanju kakovosti zraka v občini Novo mesto, 44 % pa jih trdi, da te funkcije ne opravljajo. Tudi med anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, je ta funkcija dobila tretjo najslabšo povprečno oceno – 3,46. Oba podatka kažeta, da prebivalci v občini Novo mesto dokaj slabo zaznavajo in prepoznavajo prispevek kmetijstva k izboljšani kakovosti zraka.

Preglednica 12: Vloga kmetijstva pri izboljšanju kakovosti zraka v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k izboljšani kakovosti zraka na območju Novega mesta?	56	44	3,46	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k izboljšani kakovosti zraka v občini Novo mesto?

4.4.2.5 Vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere v občini Novo mesto

Iz preglednice 13 je razvidno, da obe skupini pripisujeta kmetijstvu srednje močen vpliv na socialno-ekonomske razmere v občini Novo mesto. Anketiranci, ki živijo na kmetiji, so vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere v občini Novo mesto ocenili s povprečno oceno 3,48, anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, pa s 3,84. Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, sicer kmetijstvu pripisujejo nekoliko večji vpliv kot anketiranci, ki živijo na kmetiji.

Preglednica 13: Vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere v občini Novo mesto, 2012

	Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji (povprečna ocena)	Anketiranci, ki živijo na kmetiji (povprečna ocena)
Kakšen je po vašem mnenju vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere v občini Novo mesto?	3,48	3,84

4.4.3 Slabo prepoznane funkcije

V tem poglavju je primerjava funkcij, ki so bile slabo prepoznane tako med anketiranci, ki živijo na kmetiji, kot med anketiranci, ki ne živijo na kmetiji. Pri tem je treba poudariti, da so bile med anketiranci, ki živijo na kmetiji, nekatere funkcije še slabše prepoznane od spodaj navedenih, vendar so bile dobro ocenjene s strani anketirancev, ki ne živijo na kmetiji. Zato smo jih uvrstili v poglavje, ki se nanaša na funkcije, kjer se anketiranci, ki živijo in ki ne živijo na kmetiji, med seboj najbolj razlikujejo.

4.4.3.1 Zagotavljanje prostora za rekreacijo v občini Novo mesto

Preglednica 14 prikazuje, da 52 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da njihova kmetija pripomore k zagotavljanju prostora za rekreacijo, med anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, pa je na lestvici od 1 do 7 ta funkcija dobila povprečno oceno 3,28. Med slednjimi je bil slabše ocenjen samo še prispevek kmetijstva k izboljšanju kakovosti vode. Tudi za to funkcijo lahko trdimo, da je med prebivalstvom v občini Novo mesto slabo prepoznana.

Preglednica 14: Vloga kmetijstva pri zagotavljanju prostora za rekreacijo v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Se vam zdi, da s kmetovanjem zagotavljate prostor za rekreacijo na območju Novega mesta?	52	48	3,28	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k zagotavljanju prostora za rekreacijo v občini Novo mesto?

4.4.3.2 Izboljšanje kakovosti vode v občini Novo mesto

Med anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, je to najslabše ocenjena funkcija kmetijstva. V preglednici 15 vidimo, da je dobila povprečno oceno 2,42. Prav tako samo 46 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da na njihovi kmetiji pripomorejo k izboljšanju kakovosti vode v občini Novo mesto. Gre za najslabše prepoznano funkcijo. Razlog za to je najverjetneje v tem, da je tudi splošna javnost precej bolj pozorna na možne negativne učinke določenih agrotehničnih ukrepov, kot je uporaba sredstev za varstvo rastlin ali gnojenje, kot pa na splošne pozitivne vplive, ki jih kmetijstvo lahko ima na izboljšanje kakovosti vode.

Preglednica 15: Vpliv kmetijstva na izboljšanje kakovosti vode v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k izboljšani kakovosti vode na območju Novega mesta?	46	54	2,42	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k izboljšani kakovosti vode v občini Novo mesto?

4.4.4 Funkcije, kjer se anketiranci, ki živijo na kmetiji, najbolj razlikujejo od anketirancev, ki ne živijo na kmetiji

V to poglavje spadajo funkcije, pri katerih se mnenje anketirancev, ki živijo, in tistih, ki ne živijo na kmetiji, najbolj razlikuje.

4.4.4.1 Biotska raznovrstnost na območju občine Novo mesto

Gre za funkcijo, pri kateri se mnenje anketirancev, ki živijo na kmetiji, in tistih, ki ne, najbolj razlikuje. V preglednici 16 vidimo, da je med anketiranci, ki živijo na kmetiji, funkcija dobila tretjo najvišjo oceno – 3,98, kar kaže na to, da nekmetijsko prebivalstvo v občini Novo mesto dobro prepoznava prispevek kmetijstva k večji biotski raznovrstnosti. Po drugi strani pa samo 42 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, trdi, da na njihovi kmetiji pripomorejo k večji biotski raznovrstnosti. Med razlogi, zakaj drugih 58 % trdi, da ne pripomorejo k večji biotski raznovrstnosti, je predvsem majhna raznolikost znotraj sektorja. Če bi na primer kmetija, ki se ukvarja s prirajo mleka, propadla, je na okoli še veliko število drugih, ki počnejo enako. Posamezna kmetija tako nima občutka, da prispeva k večji biotski raznovrstnosti, ker goji podobne rastline in živali kot kmetije v okolici.

Preglednica 16: Vpliv kmetijstva na biotsko raznovrstnost v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k večji biotski raznovrstnosti na območju Novega mesta?	42	58	3,98	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k večji biotski raznovrstnosti v občini Novo mesto?

4.4.4.2 Poseljenost podeželja na območju občine Novo mesto

Iz preglednice 17 izhaja, da gre za funkcijo, za katero najmanjši delež anketirancev, ki živijo na kmetiji (32 %), trdi, da jo na njihovi kmetiji opravljajo. Prispevek vsake kmetije k splošni poseljenosti podeželja je majhen, pa tudi celoten prispevek kmetijstva se zmanjšuje, saj na podeželju živi čedalje več nekmetov. Zato je nekako logično, da kmetije nimajo občutka, da bi opravljale to funkcijo. Med anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, pa je ta funkcija dobila srednje dobro oceno – 3,82, kar kaže na to, da nekmetijsko prebivalstvo občine Novo mesto prepoznava prispevek kmetijstva na tem področju.

Preglednica 17: Vpliv kmetijstva na poseljenost podeželja v občini Novo mesto, 2012

Vprašanje za anketirance, ki živijo na kmetiji	DA (%)	NE (%)	Povprečna ocena	Vprašanje za anketirance, ki ne živijo na kmetiji
Imate občutek, da vaša kmetija pripomore k večji poseljenosti podeželja na območju Novega mesta?	32	68	3,82	V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k večji poseljenosti podeželja v občini Novo mesto?

4.4.4.3 Vpliv kmetijstva na rabo zemljišč v občini Novo mesto

V preglednici 18 vidimo, da so vpliv kmetijstva na rabo zemljišč v občini Novo mesto anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, ocenili s povprečno oceno 3,86 in anketiranci, ki živijo na kmetiji, s povprečno oceno 4,64. Iz tega izhaja, da si na kmetiji živeči anketiranci na tem področju pripisujejo večji vpliv, kot jim ga priznavajo anketiranci, ki ne živijo na kmetiji. V primerjavi z drugimi funkcijami pa je 3,86 tudi med anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, dobra povprečna ocena, kar kaže na to, da tudi ti anketiranci prepoznajo vpliv kmetijstva na tem področju.

Preglednica 18: Vpliv kmetijstva na rabo zemljišč v občini Novo mesto, 2012

	Anketiranci, ki živijo na kmetiji (povprečna ocena)	Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji (povprečna ocena)
Kakšen je po vašem mnenju vpliv kmetijstva na rabo zemljišč v občini Novo mesto?	4,64	3,86

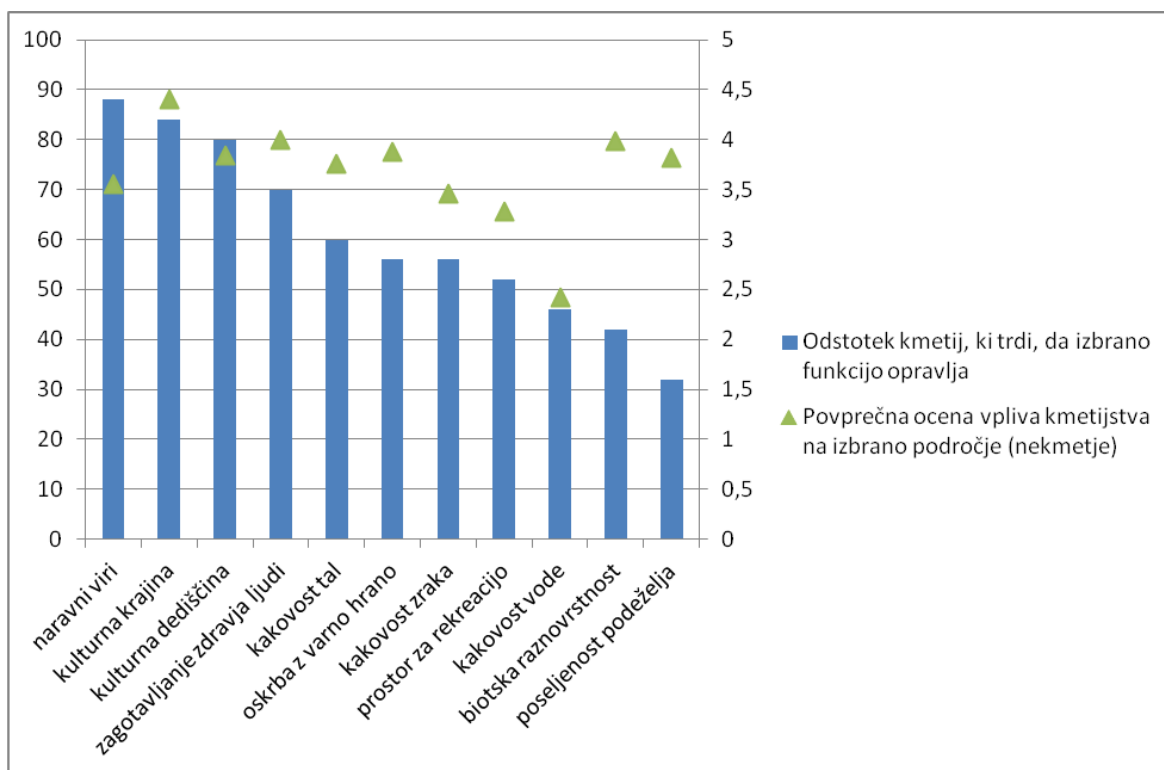
4.4.4.4 Kmetijstvo in izobraževalna funkcija v občini Novo mesto

Iz preglednice 19 je razvidno, da 46 % anketirancev, ki živijo na kmetiji, meni, da njihova kmetija ne opravlja izobraževalne funkcije, medtem ko 58 % anketirancev, ki ne živijo na kmetiji, meni, da prisotnost kmetij v njihovem okolju deluje izobraževalno. Iz tega izhaja, da je ta funkcija med nekmetijskim prebivalstvom bistveno boljše prepoznana kot med kmetijskim. Večina kmetij sicer nima posebnih izobraževalnih dejavnosti in se zato ne zaveda, da že samo njihova prisotnost deluje izobraževalno.

Preglednica 19: Vpliv kmetijstva na izobraževalno funkcijo v občini Novo mesto, 2012

	DA (%)	NE (%)
Imate občutek, da vaša kmetija opravlja izobraževalno funkcijo na območju Novega mesta (anketiranci, ki živijo na kmetiji)?	46	54
Ali po vašem mnenju prisotnost kmetij v vašem okolju deluje izobraževalno (anketiranci, ki ne živijo na kmetiji)?	58	42

Slika 5 za vsa izbrana področja grafično prikazuje razmerje med anketiranci, ki živijo na kmetiji in trdijo, da določeno funkcijo opravljajo ali ne, in povprečno oceno, ki so jo tej isti funkciji dodeli anketiranci, ki ne živijo na kmetiji. Na levi strani slike 5 vidimo funkcije, za katere anketiranci, ki živijo na kmetiji, v večji meri trdijo, da jih opravljajo, na desni strani pa so funkcije, za katere anketiranci, ki živijo na kmetiji, v večji meri trdijo, da jih ne opravljajo. Hkrati pa za vsako področje vidimo še povprečno oceno, ki so jo na izbranem področju namenili anketiranci, ki ne živijo na kmetiji.



Slika 5: Primerjava med anketiranci, ki živijo na kmetiji, in anketiranci, ki ne živijo na kmetiji

5 RAZPRAVA IN ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

5.1 RAZPRAVA

Anketiranci, ki živijo na kmetiji, se v večji meri zavedajo funkcij, na katere imajo neposredni vpliv, to so ohranjanje kulturne krajine, ohranjanje kulturne dediščine in varovanje naravnih virov. Funkcij, ki jih zagotavlja kmetijstvo kot celota, pri čemer vsak prispeva le majhen košček, pa se kmetije zavedajo v manjši meri. Take funkcije so: kakovost vode, biotska raznovrstnost, zagotavljanje prostora za rekreacijo in poseljenost podeželja. To kaže na razdrobljenost in nepovezanost sektorja. Posledično ima celotni sektor manjšo težo pri oblikovanju politik.

Sektor kot celota težko celovito prikaže vse (potencialne) pozitivne učinke svojega delovanja in težko zahteva spodbude in ukrepe za učinke, ki jih še ne dosega, ima pa za njih potenciale. Erjavec in sod. (2011) ugotavljajo, da pri razvoju podeželja Slovenijo čaka temeljit premislek o smislu in strukturi ukrepov. S tem premislekom preveč odlašamo. Sedanji model se je izpel in je bolj redistributivne kot razvojne in v javne dobrine usmerjene narave. Kmetije se ne zavedanje priložnosti, ki jo predstavljata izobraževanje in zagotavljanje prostora za rekreacijo. Aktivnosti na teh področjih bi kmetijam lahko prinesle dodaten zaslužek in bi hkrati zelo pozitivno vplivale na splošno podobo kmetijstva v očeh nekmetijskega prebivalstva.

Oblak in sod. (2003) trdijo, da je proizvodnost dela v kmetijstvu v primerjavi z drugimi dejavnostmi, ki dopolnjujejo kmetijski dohodek, bistveno manjša. Ustvarjeni dohodek na enoto zaposlitve je v dopolnilni dejavnosti precej večji kot v kmetijstvu in lahko celo presega prihodek, pridobljen z zaposlitvijo izven kmetije. Kombiniranje različnih dohodkovnih virov zagotavlja pomembno preživetveno strategijo tistim kmetijam, katerih ekonomska velikost ne omogoča doseganja ustrezne dohodkovne ravni.

Kmetije potenciala, ki ga ustvarjajo in se ga zavedajo, ne znajo pretopiti v zaslužek. Kmetije ne znajo tržiti funkcij, ki jih opravljajo in jih pozitivno zaznavajo tudi nekmetije. Primer sta funkciji ohranjanje kulturne dediščine in kulturne krajine. Čeprav je prispevek kmetijstva na teh področjih priznan s strani nekmetijskega prebivalstva in se ga zelo dobro zavedajo tudi kmetije, pa ti ne razvijajo ponudbe in produktov, ki bi lahko prinesli dodaten vir zaslužka.

Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, vidijo največji prispevek kmetijstva k »tradicionalnim« oz. že zelo uveljavljenim funkcijam, kot so ohranjanje kulturne krajine in dediščine, poseljenost podeželja in skrb za biotsko raznovrstnost.

Vpliv na izboljšanje kakovosti vode in zraka je bil s strani nekmetijskega prebivalstva med slabo ocenjenimi funkcijami, kar kaže na slab ugled okoljskih funkcij kmetijstva. Kmetije javnost slabo informirajo o tem, da pridelujejo zdravo hrano na okolju neškodljiv način. Splošna javnost tudi slabo pozna postopke pridelave hrane in posledično prihaja do nezaupanja.

Na podlagi analize anket in primerjave med anketiranci, ki živijo na kmetiji, in tistimi, ki ne, lahko izbrane funkcije razvrstimo v štiri kategorije:

- najbolj prepoznane funkcije:
 - o ohranjanje kulturne krajine
 - o ohranjanje kulturne dediščine
 - o zagotavljanje zdravja ljudi
- dobro prepoznane funkcije:
 - o varovanje naravnih virov
 - o izboljšanje kakovosti tal
 - o oskrba z varno hrano
 - o izboljšanje kakovosti zraka
 - o vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere
- slabo prepoznane funkcije:
 - o zagotavljanje prostora za rekreacijo
 - o izboljšanje kakovosti zraka
- funkcije, kjer se anketiranci, ki živijo na kmetiji, in anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, najbolj razlikujejo
 - o biotska raznovrstnost
 - o poseljenost podeželja
 - o vpliv kmetijstva na rabo zemljišč
 - o kmetijstvo in izobraževalna funkcija

5.1.1 Anketiranci, ki živijo na kmetiji

Anketiranci, ki živijo na kmetiji, se v večji meri zavedajo funkcij, na katere imajo neposredni vpliv. To so:

- varovanje naravnih virov,
- ohranjanje kulturne krajine,
- ohranjanje kulturne dediščine.

Funkcij, ki jih zagotavlja kmetijstvo kot celota, pri čemer vsak prispeva le majhen košček, pa se kmetije zavedajo v manjši meri. To so:

- kakovost vode,
- biotska raznovrstnost,
- zagotavljanje prostora za rekreacijo,
- poseljenost podeželja.

5.1.2 Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji

Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, vidijo največji prispevek kmetijstva k »tradicionalnim« oz. že zelo uveljavljenim funkcijam. To so:

- ohranjanje kulturne krajine,
- ohranjanje kulturne dediščine,
- poseljenost podeželja,
- skrb za biotsko raznovrstnost.

Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, pripisujejo kmetijstvu majhen pozitiven vpliv na področjih:

- izboljšanje kakovosti vode,
- izboljšanje kakovosti zraka,
- zagotavljanje prostora za rekreacijo.

5.2 ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Katerih funkcij kmetijstva se zavedajo kmetje?

V občini Novo mesto se kmetje najbolj zavedajo funkcije varovanje naravnih virov, saj jih kar 88 % trdi, da na njihovi kmetiji varujejo naravne vire. Sledijo funkcije ohranjanje kulturne krajine (84 %), ohranjanje kulturne dediščine (80 %) in zagotavljanje zdravja ljudi (70 %); tudi za te funkcije je odstotek kmetij, ki trdijo, da jih opravljajo, zelo visok.

Katerih funkcij kmetijstva se zavedajo nekmetje?

Anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, vidijo največji prispevek kmetijstva k »tradicionalnim« oz. že zelo uveljavljenim funkcijam, te so na lestvici od 1 do 7 dobile najvišje ocene: ohranjanje kulturne krajine, (4,4), vpliv kmetijstva na zagotavljanje zdravja ljudi (4), biotska raznovrstnost (3,98), oskrba z varno hrano (3,88), vpliv kmetijstva na rabo zemljišč (3,86), ohranjanje kulturne dediščine (3,84), poseljenost podeželja (3,82) in izboljšanje kakovosti tal (3,76).

V kolikšni meri prebivalci v okolici Novega mesta zaznavajo večnamenskost kmetijstva?

Prebivalci v okolici Novega mesta zaznavajo predvsem tiste elemente večnamenskosti kmetijstva, s katerimi so bolj v stiku. Tako sta pri kmečkem in nekmečkem prebivalstvu visoko ocenjeni funkciji ohranjanje kulturne dediščine in kulturne krajine. Kljub tem pa tako kmečko kot nekmečko prebivalstvo večnamenskosti kmetijstva ne razume v vsej njegovi širini. Kmečko prebivalstvo podcenjuje svojo vlogo pri npr. poseljenosti podeželja ali zagotavljanju biotske raznovrstnosti, nekmečko prebivalstvo pa ne prepozna vseh pozitivnih vplivov, ki jih lahko ima kmetijstvo npr. na kakovost vode ali zraka.

V kolikšni meri se prebivalci v okolici Novega mesta zavedajo priložnosti, ki jim jih večnamensko kmetijstvo ponuja?

Kmetije ne prepoznavajo priložnosti, ki jo predstavlja izobraževanje in zagotavljanje prostora za rekreacijo. To lahko pripišemo dejstvu, da se kmečko prebivalstvo že zaradi narave dela več giblje in nima potrebe po dodatnih prostorih za rekreacijo, medtem ko bi nekmečko prebivalstvo pogosto potrebovalo ravno to. Podobno večina kmetov ne razmišlja o tem, da bi bile njihove aktivnosti lahko za koga izobraževalne, ker po njihovi logiki »vsak zna saditi solato«. In ravno majhna sposobnost kmetov za zaznavanje širših potreb in pričakovanja nekmečkega prebivalstva do kmečkega je razlog za številne neizkoriščene priložnosti, ki jih ima večnamensko kmetijstvo.

6 POVZETEK

V podeželskih območjih večinoma prevladuje kmetijska raba zemljišč. Zato je vpliv kmetijstva na rabo zemljišč tako izrazit, kot je pomemben tudi njegov vpliv na sociološke in ekonomske značilnosti proučevanega področja. Za stabilen in trajnostni razvoj kmetijstva je zato nujno treba oceniti tako vpliv kmetijstva na okolje kakor tudi na socialno-ekonomsko situacijo v dani regiji. V nedavni preteklosti sta se povečala pomen večnamenskosti in intenzivnosti rabe zemljišč v vseh pogledih izkoriščanja. Trenutna raba kmetijskih zemljišč tako presega samo produkcijo agroživilskih izdelkov in vključuje tudi rekreacijo, izobrazbo, ohranjanje okolja, razvoj infrastrukture ipd. Na ta način podeželska območja postajajo protiutež mestnemu okolju. Namen diplomske naloge je bil ugotoviti, v kakšni meri se večnamenskosti kmetijstva zavedajo prebivalci na območju Novega mesta.

Tehnika zbiranja podatkov, ki sem jo uporabil v nalogi, je bila anketni vprašalnik. Anketiral sem 100 ljudi (50 moških in 50 žensk), 50 jih živi na kmetiji, 50 pa jih ne živi na kmetiji.

V anketah z ljudmi, ki živijo na kmetijah, sem želel preveriti, katere funkcije kmetijstva po njihovem mnenju opravljajo in zakaj mislijo, da določeno funkcijo opravljajo ali ne opravljajo. V občini Novo mesto se kmetje najbolj zavedajo funkcije varovanje naravnih virov, saj jih kar 88 % trdi, da na njihovi kmetiji varujejo naravne vire. Sledijo funkcije ohranjanje kulturne krajine (84 %), ohranjanje kulturne dediščine (80 %) in zagotavljanje zdravja ljudi (70 %); tudi za te funkcije je odstotek kmetij, ki trdijo, da jih opravljajo, zelo visok.

Ljudje, ki ne živijo na kmetiji, pa so v anketi ocenili vpliv kmetijstva na določeno funkcijo. Na lestvici od 1 do 7 so najboljše ocenili prispevek kmetijstva k ohranjanju kulturne krajine, in sicer s povprečno oceno 4,4. Sledijo vpliv kmetijstva na zagotavljanje zdravja ljudi (4), biotska raznovrstnost (3,98), oskrba z varno hrano (3,88), vpliv kmetijstva na rabo zemljišč (3,86), ohranjanje kulturne dediščine (3,84), poseljenost podeželja (3,82) in izboljšanje kakovosti tal (3,76).

V nadaljnjem postopku sem anketirance, ki živijo na kmetiji, primerjal z anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, in funkcije razdelil v štiri skupine:

Najbolje prepoznane funkcije v obeh skupinah anketirancev:

- ohranjanje kulturne krajine,
- ohranjanje kulturne dediščine,
- zagotavljanje zdravja ljudi.

Dobro prepoznane funkcije v obeh skupinah anketirancev:

- varovanje naravnih virov,
- izboljšanje kakovosti tal,
- oskrba z varno hrano,
- izboljšanje kakovosti zraka,
- vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere.

Slabo prepoznane funkcije v obeh skupinah anketirancev:

- zagotavljanje prostora za rekreacijo,
- izboljšanje kakovosti zraka.

Funkcije, kjer se anketiranci, ki živijo na kmetiji, in anketiranci, ki ne živijo na kmetiji, najbolj razlikujejo:

- biotska raznovrstnost,
- poseljenost podeželja,
- vpliv kmetijstva na rabo zemljišč,
- kmetijstvo in izobraževalna funkcija.

Rezultati kažejo, da kmetije potenciala, ki ga ustvarjajo in se ga zavedajo, ne znajo pretopiti v zaslužek. Kmetije ne znajo tržiti funkcij, ki jih opravljajo in jih pozitivno zaznavajo tudi nekmetje. Primer sta funkciji ohranjanje kulturne dediščine in kulturne krajine. Čeprav je prispevek kmetijstva na teh področjih priznan s strani nekmetijskega prebivalstva in se ga zelo dobro zavedajo tudi kmetije, pa ti ne razvijajo ponudbe in produktov, ki bi lahko prinesli dodaten vir zaslužka. Prav tako kmetije ne prepoznajo priložnosti, ki jo predstavljata izobraževanje in zagotavljanje prostora za rekreacijo. Aktivnosti na teh področjih bi kmetijam lahko prinesle dodaten zaslužek in bi hkrati zelo pozitivno vplivale na splošno podobo kmetijstva v očeh nekmetijskega prebivalstva. Da splošna podoba kmetijstva v očeh javnosti na območju Novega mesta ni najboljša, kaže tudi slaba ocena funkcij izboljšanje kakovosti vode in zraka, ki sta bili s strani nekmetijskega prebivalstva med najslabše ocenjenimi.

Postavljeno hipotezo, da prebivalci v okolici Novega mesta zaznavajo večnamenskost kmetijstva, smo z raziskavo potrdili, ne zavedajo pa se vseh priložnosti, ki jim jih večnamenskost ponuja.

7 VIRI

- Baker S., Kousis M., Richardson D., Young S. 1997. The politics of sustainable development: Theory, police and practise within the European Union. London, New York. Routledge Chapman & Hall: 276 str.
- Bedrač M., Cunder T. 2005. Slovenska kmetijska politika in večnamenskost kmetijstva. V: 3. konferenca DAES »Slovenija v EU – izzivi za kmetijstvo, živilstvo in podeželje«. Moravske Toplice, 10.–11. nov. 2005. Kavčič Stane (ur.). Domžale, Društvo agrarnih ekonomistov – DAES: 243–257
- Brandt J., Vejre H. 2004. Multifunctional landscapes. Volume I. Theory, Values and History. Southampton, WIT Press: 292 str.
- Cunder T. 2002. Strukturne spremembe v slovenskem kmetijstvu in razvoj podeželja. Podeželje na prelomu tisočletja: problemi in izzivi. Ljubljana, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, 2002.
http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_17/Tomaz_Cunder.pdf (29. 9. 2012)
- Dreo J. 2007. Sustainable development.
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Sustainable_development.svg (11. 12. 2011)
- Erjavec E., Rednak M., Volk T. 2011. Ocena učinkov reforme SKP na slovensko kmetijstvo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta in Kmetijski inštitut Slovenije: 26 str.
- Erjavec E., Rednak M., Volk T., Juvančič L. 2001. Pregled kmetijske politike: Slovenija. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano: 184 str.
- Enotni programski dokument RS 2004–2006. 2003. Vlada Republike Slovenije.
http://www.arhiv.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/enotni_programski_dokument_rs_2004-2006.pdf (17. 12. 2012)
- Juvančič L., Erjavec E. 2005. Koliko večnamenskosti kmetijstva prenesejo mednarodni trgi? V: 3. konferenca DAES »Slovenija v EU – izzivi za kmetijstvo, živilstvo in podeželje«. Moravske Toplice, 10.–11. nov. 2005. Kavčič Stane (ur.). Domžale, Društvo agrarnih ekonomistov – DAES: 259–270
- Kerbler B. K. 2006. Večnamenskost kmetijstva in kmetijska politika. Urbani izziv, 17, 1/2: 106–113
- Kmetijstvo in prostorski razvoj Slovenije – zasnova. 2002. Za Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije Acer Novo mesto, d.o.o.
http://www.arhiv.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostor/pdf/prostor_slo2020/4_3_dokument.pdf (17. 12. 2012)

- Kovačič M. 1997. Zasnova strategije in metodološke osnove celovitega razvoja in urejanja podeželja. Ljubljana, Ministrstvo za znanost in tehnologijo, Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano: 133 str.
- Lampič B. 2005. Kmetijstvo kot priložnost sonaravnega razvoja podeželja v Sloveniji. Ljubljana, Filozofska fakulteta: 169 str.
http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_23/007_lampic.pdf (30. 3. 2013)
- Losch B. 2004. Debating the multifunctionality of agriculture: from trade negotiations to development policies by the South. *Journal of Agrarian Change*, 4, 3: 336–360
- Markeš M., Juvančič L. 1997. Evropski izzivi razvoja podeželja v Sloveniji. V: Slovensko kmetijstvo in Evropska unija: študija v okviru raziskovalnega projekta CRP Zemlja: Učinki vključevanja Slovenije v mednarodne integracije na slovensko kmetijstvo. Ljubljana, ČZD Kmečki glas: 369–387
- Oblak O., Juvančič L., Erjavec E. 2003. Ocena skupnega dohodka na kmečkih gospodarstvih v Sloveniji. Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. Ljubljana, Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije: 274 str.
- Osterc J. 1991. Razmišljanje o slovenski kmetijski politiki. *Sodobno kmetijstvo*, 24, 2: 50–56
- Program reforme kmetijske politike 1999–2002. 1998. Ljubljana MKGP: 24 str.
- Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013. 2007. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano 322
- Program razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004–2006 Ur. l. RS, št. 116/04
- Ravbar M. 2000. Regionalni razvoj slovenskih pokrajin. V: Regionalni razvoj v Sloveniji. Ljubljana, Inštitut za geografijo (*Geographica Slovenica* 33/2): 9–81
- Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 – »Zagotovimo.si hrano za jutri« (ReSURSKŽ). Ur. l. RS, št. 25/11
- Rietveld P., Rodenburg C. A. 2003. Multifunctional land use: an accessibility interpretation. Finland. *ERSA*: 15 str.
<http://www.jyu.fi/ersa2003/cdrom/papers/149.pdf> (28. 11. 2011)
- Rosset P. 2000. The multiple functions and benefits of small farm agriculture in the context of global trade negotiations. *SAGE Publications*, 43, 2: 77–82
- Seljak J. 2001. Nove mere razvoja – kazalec uravnoteženega razvoja (KURA). *IB revija*, 35, 4: 27–37
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. 2008, Ljubljana, DZS.
<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (28. 11. 2011)

Vadnal K. 2001. Izzivi in problemi uveljavljanja zasnove večnamenskega kmetijstva v Sloveniji. V: Učinki reforme slovenske kmetijske politike – 1. konferenca DAES. Ljubljana, Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije: 245–256

Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji (ZSRDO) Ur. l. RS, št. 48/90

Zakon o finančnih intervencijah v kmetijstvo, proizvodnjo in ponudbo hrane. Ur. l. RS, št. 5/91

Zakon o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic (ZPVAS) Ur. l. RS, št. 5/94

Zakon o denacionalizaciji (ZDen) Ur. l. RS, št. 27I/91

Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG) Ur. l. RS, št. 70/95

Zakon o kmetijstvu (ZKme) Ur. l. RS, št. 54/00

WCED 1987. Our common future. Report of the World Commission on environment and development.

<http://www.un-documents.net/ocf-01.htm#I.1> (10. 12. 2011)

ZAHVALE

Zahvaljujem se mentorici,izr. prof. dr. Majdi Černič Istenič in somentorici,izr. prof. dr. Marini Pintar za strokovno pomoč, napotke, kritike in komentarje, ki so nalogo izboljšali.

Zahvaljujem se ženi Teji in sinu Jakobu. Življenje je lepše, če nisi sam.

Zahvaljujem se očetu Ivanu, mami Mariji, bratom Blažu, Marku, Pavlu, Maticu in sestram Vidi, Ireni in Žani za vso podporo in spodbude med študijem.

PRILOGA A

ANKETNI VPRAŠALNIK ZA ANKETIRANCE, KI NE ŽIVIJO NA KMETIJI ZAZNAVE VEČNAMENSKOSTI KMETIJSTVA MED PREBIVALCI NA OBMOČJU OBČINE NOVO MESTO

1. Spol

- a) moški
- b) ženski

2. Starost

- a) do 30 let
- b) 30 do 50 let
- c) nad 50 let

3. Najvišja dokončana izobrazba

- a) osnovna
- b) poklicna
- c) srednješolska
- d) višješolska
- e) univerzitetna
- f) drugo

4. Kakšno delo opravljate?

- 1 zaposlen, navedite poklic: _____
- 2 samozaposlen, navedite poklic: _____
- 3 nezaposlen
- 4 se še šola, izobražuje
- 5 upokojenec
- 6 drugo, navedite kaj: _____

5. Tip kraja, v katerem živite:

- 1. mesto
- 2. primestje
- 3. vas
- 4. hiša na samem

6. Kakšen je po vašem mnenju vpliv kmetijstva na rabo zemljišč v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo nima vpliva na rabo zemljišč, 7 pa pomeni, da na rabo zemljišč odločilno vpliva kmetijstvo.)

1 2 3 4 5 6 7

7. Kakšen je po vašem mnenju vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne vpliva na socialno-ekonomske razmere, 7 pa pomeni, da na socialno-ekonomske razmere odločilno vpliva kmetijstvo.)

1 2 3 4 5 6 7

8. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k oskrbi z varnejšo hrano v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne pripore k oskrbi z bolj varno hrano, 7 pa pomeni, da je preskrba z varno hrano popolnoma odvisna od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

9. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k večji biotski raznovrstnosti v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne pripore k večji biotski raznovrstnosti, 7 pa pomeni, da je biotska raznovrstnost popolnoma odvisna od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

10. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k izboljšani kakovosti tal v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne izboljšuje kakovost tal, 7 pa pomeni, da je kakovost tal popolnoma odvisna od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

11. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k izboljšani kakovosti vode v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne izboljšuje kakovosti vode, 7 pa pomeni, da je kakovost vode popolnoma odvisna od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

12. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k izboljšani kakovosti zraka v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne izboljšuje kakovosti zraka, 7 pa pomeni, da je kakovost zraka popolnoma odvisna od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

13. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k ohranjanju kulturne dediščine v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne pripomore k ohranjanju kulturne dediščine, 7 pa pomeni, da je ohranjanje kulturne dediščine popolnoma odvisno od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

14. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k ohranjanju kulturne krajine v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne ohranja kulturne krajine, 7 pa pomeni, da je ohranjanje kulturne krajine popolnoma odvisno od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

15. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k večji poseljenosti podeželja v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne pripomore k večji poseljenosti podeželja, 7 pa pomeni, da je poseljenost podeželja popolnoma odvisna od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

16. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k zagotavljanju prostora za rekreacijo v občini Novo mesto ?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne zagotavlja prostora za rekreacijo, 7 pa pomeni, da je zagotavljanje prostora za rekreacijo popolnoma odvisno od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

17. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k zagotavljanju zdravja ljudi v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne pripomore k zdravju ljudi, 7 pa pomeni, da je zdravje ljudi popolnoma odvisno od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

18. V kolikšni meri po vašem mnenju kmetijstvo pripomore k varovanju naravnih virov v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne pripomore k ohranjanju naravnih virov, 7 pa pomeni, da je ohranjanje naravnih virov popolnoma odvisno od kmetijstva.)

1 2 3 4 5 6 7

19. Ali po vašem mnenju prisotnost kmetij v vašem okolju deluje izobraževalno?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

PRILOGA B:

ANKETNI VPRAŠALNIK ZA ANKETIRANCE, KI ŽIVIJO NA KMETIJI

ZAZNAVE VEČNAMENSKOSTI KMETIJSTVA MED PREBIVALCI NA OBMOČJU OBČINE NOVO MESTO

1. Spol

- a) moški
- b) ženski

2. Starost

- a) do 30 let
- b) 30 do 50 let
- c) nad 50 let

3. Najvišja dokončana izobrazba

- a) osnovna
- b) poklicna
- c) srednješolska
- d) višješolska
- e) univerzitetna
- f) drugo

4. Velikost kmetije

- a) do 5 ha
- b) 5 do 10 ha
- c) 10 do 20 ha
- d) nad 20 ha

Na kakšen način kmetujete?

- 1 ekološki
- 2 integrirani
- 3 konvencionalni
- 4 drugo, navedite: _____

5. Vaša kmetija je naslednjega socio-ekonomskega tipa:

- a) čista kmetija (noben član jedra družine ni zaposlen zunaj kmetije)
- b) mešana kmetija (kombinacija dohodka iz kmetijske dejavnosti in iz zaposlitve zunaj kmetije)
- c) dopolnilna kmetija (vsi aktivni družinski člani so zaposleni zunaj kmetije)
- d) ostarela kmetija (vsi člani družine so starejši od 65 let)

6. Kakšen je po vašem mnenju vpliv kmetijstva na rabo zemljišč v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo nima vpliva na rabo zemljišč, 7 pa pomeni, da na rabo zemljišč odločilno vpliva kmetijstvo.)

1 2 3 4 5 6 7

7. Kakšen je po vašem mnenju vpliv kmetijstva na socialno-ekonomske razmere v občini Novo mesto?

(Na lestvici od 1 do 7 izberite eno od vrednosti, pri čemer 1 pomeni, da kmetijstvo ne vpliva na socialno-ekonomske razmere, 7 pa pomeni, da na socialno-ekonomske razmere odločilno vpliva kmetijstvo.)

1 2 3 4 5 6 7

8. Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k oskrbi z varnejšo hrano na območju Novega mesta?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

9. Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k večji biotski raznovrstnosti na območju Novega mesta?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

10. Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k izboljšani kakovosti tal na območju Novega mesta?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

11. Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k izboljšani kakovosti vode na območju Novega mesta?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

12. Ali vaša kmetija po vašem mnenju pripomore k izboljšani kakovosti zraka na območju Novega mesta?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

13. Se vam zdi, da s kmetovanjem pripomorete k ohranjanju kulturne dediščine na območju Novega mesta?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

14. Se vam zdi, da s kmetovanjem ohranjate kulturno krajino na območju Novega mesta ?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

15. Imate občutek, da vaša kmetija pripomore k večji poseljenosti podeželja na območju Novega mesta ?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

16. Se vam zdi, da s kmetovanjem zagotavljate prostor za rekreacijo na območju Novega mesta?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

17. Imate občutek, da vaša kmetija opravlja izobraževalno funkcijo na območju Novega mesta ?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

18. Imate občutek, da vaša kmetija opravlja naslednjo družbeno pomembno funkcijo – zagotavljanje zdravja ljudi na območju Novega mesta?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:

19. Ali na svoji kmetiji po vašem mnenju varujete naravne vire?

DA

NE

Utemeljite svoj odgovor:
